

**Vadlīnijas par valsts finansēto sociālās rehabilitācijas
pakalpojumu vardarbībā cietušām pilngadīgām personām**

Saturs

1. Normatīvais regulējums	3
2. Sociālā dienesta rīcība, ja saņemts tiesas vai tiesneša lēmums par pagaidu aizsardzību un skartas nepilngadīga bērna intereses	4
3. Pakalpojums vardarbībā cietušām pilngadīgām personām.....	5
3.1. Pakalpojuma nodrošināšana	8
3.2. Sociālā darbinieka atzinums par pakalpojuma nepieciešamību	14
3.3. Veselībai un dzīvībai bīstamo faktoru novērtējums	16
3.4. Lēmuma par cietušo rehabilitācijas pakalpojumu pieņemšana	23
3.5. Noslēguma ziņojums	24
3.6. Konsultācijas pēc pakalpojuma saņemšanas	25
4. Pakalpojumu sniegšanas pārtraukšana un izbeigšana.....	25
5. Personai, kura saņem Pakalpojumu, ir šādi pienākumi:	26
6. Sociālā dienesta tiesības un pienākumi pakalpojumu sniegšanas laikā.....	26
7. Pakalpojuma sniedzēji un pakalpojuma finansēšanas nosacījumi.....	26
7.1. Sociālo dienestu pārskatu sniegšana par cietušo rehabilitācijas pakalpojumu	27

1. Normatīvais regulējums

No 2015.gada 1.janvāra valsts finansē sociālās rehabilitācijas pakalpojumus vardarbībā cietušām pilngadīgām personām (turpmāk – Pakalpojums).

Pakalpojumu sniegšanu paredz:

- Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma (turpmāk – SPSPL) 13. panta pirmās daļas 3.¹ punkts;
- 2014.gada 23.decembra Ministru kabineta noteikumi Nr.790 „Sociālās rehabilitācijas pakalpojumu sniegšanas kārtība no vardarbības cietušām un vardarbību veikušām pilngadīgām personām” (turpmāk - noteikumi).

SPSPL ir šādas normas:

- 1) sniegt kompleksu palīdzību ģimenei situācijās, kad no vardarbības ģimenē cietuši ne tikai bērni, kuriem no 2001. gada sociālā rehabilitācija tiek nodrošināta par valsts budžeta līdzekļiem, atbilstoši 2009. gada 22.decembra Ministru kabineta noteikumiem Nr.1613. „Kārtība, kādā nepieciešamo palīdzību sniedz bērnam, kurš cietis no prettiesiskām darbībām” (turpmāk – MK noteikumi Nr.1613.), bet arī šo bērnu vecāki, vecvecāki, aizbildņi, u.c. personas;
- 2) situācijas, kad ģimenē konstatēta vardarbība, risināt kompleksi un nodrošināt sociālo rehabilitāciju ne tikai vardarbībā cietušajiem, bet arī vardarbības veicējam, jo tikai kompleksa palīdzība ģimenei var dot būtisku ieguldījumu vardarbības seku mazināšanai un novērst vardarbības atkārtošanos, to paredz arī Noteikumu 7.² punkts - *Ja vardarbība notikusi ģimenē, cietušo rehabilitācijas pakalpojumu organizē tā, lai sniegtu ģimenei kompleksu atbalstu, nodrošinot pakalpojumu vienlaicīgi vardarbībā cietušajam bērnam vai pilngadīgajam ģimenes loceklim un ģimenes loceklim, kas ir vardarbības veicējs.*

Papildus noteikumos iekļautas tiesību normas, kas:

- izriet no Eiropas Parlamenta un Padomes 2012.gada 25.oktobra Direktīvas [2012/29/ES](#), ar ko nosaka noziegumos cietušo tiesību, atbalsta un aizsardzības minimālos standartus un aizstāj Padomes Pamatlēmumu 2001/220/TI (turpmāk – Direktīva). Direktīvas 8.panta 1.punkts nosaka, ka dalībvalstis nodrošina, lai cietušajiem saskaņā ar viņu vajadzībām pirms kriminālprocesa, tā laikā un atbilstīgu laikposmu pēc tā, būtu bez maksas pieejami konfidenciāli cietušo atbalsta dienesti, kas rīkojas viņu interesēs. Ģimenes locekļiem ir pieejami cietušo atbalsta dienesti saskaņā ar viņu vajadzībām un kaitējuma apmēru, kas tiem radies pret cietušo vērstā noziedzīgā nodarījuma rezultātā;
- izriet no Eiropas Padomes konvencijas vardarbības pret sievietēm un vardarbības ģimenē novēršanu un apkarošanu (turpmāk – Konvencija). Konvencijas 22. pants paredz, ka dalībvalstis atbilstoši iedzīvotāju teritoriālajam sadalījumam nodrošina vai organizē neatliekamās īstermiņa un ilgtermiņa specializētos atbalsta pakalpojumus visiem upuriem, kas cietuši kādā no vardarbības aktiem, uz kuriem attiecas šī Konvencija.¹

---

¹ Konvencijas skaidrojošā memorandā 132.punktā skaidrots: „132. Šādu specializēto pakalpojumu mērķis ir nodrošināt sarežģīta uzdevuma izpildi – nodrošināt vardarbības upuriem neatkarību, sniedzot optimālu atbalstu un palīdzību, kas pielāgota viņu īpašajām vajadzībām. Lielākoties to vislabāk veic sieviešu organizācijas, kā arī šis uzdevums tiek īstenots ar atbalsta pakalpojumiem, LM BĢPD Vadlīnijas sociālā rehabilitācijas pakalpojums VC sadarbībā ar centru Marta, biedrību “Skalbes”, Rīgas un Tukuma novada sociālajiem dienestiem, Talsu sieviešu un bērnu krīzes centru: 05.10.2023.

- izriet no Eiropas Parlamenta un Padomes 2017. gada 15. marta Direktīvas 2017/541 par terorisma apkarošanu un ar ko aizstāj Padomes Pamatlēmumu 2002/475/TI un groza Padomes Lēmumu 2005/671/TI (turpmāk – Direktīva 2017/541). Direktīvas 2017/541 24. panta 2. punkts nosaka, ka dalībvalstis nodrošina, ka saskaņā ar Direktīvu 2012/29/ES ir nodrošināti atbalsta dienesti, kas pievēršas terorismā cietušo konkrētajām vajadzībām, un ka tie ir pieejami terorismā cietušajiem tūlīt pēc teroristu uzbrukuma un cik vien ilgi nepieciešams pēc tam.

2. Sociālā dienesta rīcība, ja saņemts tiesas vai tiesneša lēmums par pagaidu aizsardzību un skartas nepilngadīga bērna intereses

Noteikumi nosaka, ka sociālās rehabilitācijas pakalpojumi jānodrošina visiem ģimenes locekļiem, gan cietušajiem (pilngadīgajiem, nepilngadīgajiem), gan vardarbības veicējam, ja vardarbība notikusi ģimenē. Arī bērniem, kas tieši vai netieši ir cietuši no vardarbības ģimenē, ir jānodrošina pakalpojumi un atbalsts. Visiem ģimenes locekļiem ir jānodrošina kompleksa palīdzība.

Saskaņā ar SPSPL 9. panta otro daļu, *ja pašvaldība no fiziskajām personām vai institūcijām saņemusi informāciju par personu, kurai varētu būt nepieciešams sociālās aprūpes, sociālās rehabilitācijas pakalpojums vai sociālā palīdzība, pašvaldībai ir pienākums likumā "Par sociālo drošību" noteiktajā kārtībā pārbaudīt saņemto informāciju, izvērtēt personas vajadzības pēc sociālajiem pakalpojumiem un sociālās palīdzības un informēt šo personu vai tās likumisko pārstāvi par tiesībām un iespējām saņemt sociālos pakalpojumus un sociālo palīdzību, kā arī kārtību, kādā sociālie pakalpojumi vai sociālā palīdzība saņemama.*

Savukārt, saskaņā ar SPSPL 12. panta pirmo daļu sociālajiem dienestiem ir noteikti pienākumi, t.sk. informēt personu par tiesībām saņemt sociālos pakalpojumus un sociālo palīdzību. Līdz ar to, sociālā dienesta sociālais darbinieks, saņemot no tiesas lēmumu par pagaidu aizsardzību pret vardarbību, gadījumos, kad ir tikušas skartas nepilngadīga bērna intereses:

1. sazinās ar nepilngadīgā bērna nevardarbīgo tuvinieku un vardarbīgo tuvinieku un informē par iespējām saņemt valsts finansētus sociālās rehabilitācijas pakalpojumus no prettiesiskām darbībām cietušiem bērniem, vardarbības cietušām un vardarbību veikušām pilngadīgām personām, un vienojas par tikšanos ar sociālo darbinieku;

---

kurus sniedz, piemēram, vietējās pašvaldības, kam ir darbinieki, kuri ir specializējušies un kuriem ir pieredze ar dzimumu saistītas vardarbības jautājumos, un kuriem ir plašas zināšanas par šiem jautājumiem. Ir svarīgi nodrošināt to, lai šie pakalpojumi pietiekamā apjomā tiktu sniegti visā valstī un lai tie būtu pieejami visiem vardarbības upuriem. Turklāt šiem pakalpojumiem un to sniedzējiem jābūt tādiem, lai tie spētu reaģēt uz visdažādākajām tādas vardarbības izpausmēm, uz ko attiecas šī Konvencija, un sniegt atbalstu visām vardarbības upuru grupām, tostarp grūti sasniedzamām grupām.”

Savukārt konvencijas 16. pants paredz, ka dalībvalstis izveido vai atbalsta programmas, kuras vērstas uz vardarbības ģimenē izdarītāju izglītošanu par nevardarbīgu uzvedību personu savstarpējās attiecībās, lai novērstu turpmāko vardarbību un mainītu vardarbīgu uzvedību. Tāpat dalībvalstis izveido vai atbalsta tādas rehabilitācijas programmas, kuru mērķis ir atturēt vardarbības izdarītājus, jo īpaši dzimumnoziedzumu izdarītājus, no vardarbības atkārtotas izdarīšanas. Vienlaikus dalībvalstis nodrošina to, lai vardarbības upuriem pirmām kārtām tiktu garantēta drošība, atbalsts un cilvēktiesības un lai attiecīgos gadījumos šīs programmas tiktu izveidotas un īstenotas ciešā kopsakarībā ar specializētiem atbalsta pakalpojumu vardarbības upuriem.

2. uzsākot gadījuma vadīšanu, definē problēmu, nosaka intervences pasākumus – kopā ar nepilngadīgā bērna nevardarbīgo tuvinieku un vardarbīgo tuvinieku sagatavo rehabilitācijas plānus, kurā nosaka rehabilitācijas mērķus un veicamos uzdevumus mērķa sasniegšanai, un veic sociālo darbu ar ģimeni. Viens no sociālā darbinieka uzdevumiem sadarbībā ar vardarbībā cietušo un vardarbību veikušo personu ir identificēt personas resursus, lai noteiktu nepieciešamos atbalsta pasākumus un sociālos pakalpojumus;
3. gadījuma vadīšanas procesā, sazinās ar citām institūcijām un iesaistās starpinstitūciju sanāksmēs;
4. pēc sociālās rehabilitācijas pakalpojuma pabeigšanas, veic novērtēšanu sociālajam darbam ar gadījumu un izvērtē, vai rehabilitācijas mērķis ir sasniegts. Ja rehabilitācijas mērķis nav sasniegts, izvērtē esošo situāciju un nodrošina nepieciešamo atbalsta pasākumus un sociālos pakalpojumus;
5. gadījumos, ja bērna nevardarbīgais tuvinieks vai vardarbīgā persona nesadarbojas ar sociālo dienestu, neveic sociālās rehabilitācijas plānā noteiktos uzdevumus, t.sk. nesāņem sociālās rehabilitācijas pakalpojumus no vardarbības cietušām personām un vardarbību veikušām pilngadīgām personām nepamatotu iemeslu dēļ, tad par to informē bāriņtiesu saskaņā ar Bērnu tiesību aizsardzības likuma 24. panta septīto daļu.

3. Pakalpojums vardarbībā cietušām pilngadīgām personām

No visu veidu vardarbības vai tās piedraudējuma, vai vardarbīgas kontroles cietušām pilngadīgām personām tiek sniegts pakalpojums, kura mērķis ir:

- nodrošināt psihosociālu palīdzību;
- novērtēt apdraudējumu un plānot drošības pasākumus;
- motivēt personu sociālās funkcionēšanas spēju (ierobežotas personas spējas strādāt, aprūpēt sevi, iekļauties sabiedrībā) atjaunošanai vai uzlabošanai;
- nostiprināt vai atjaunot personas sociālās funkcionēšanas spējas.

Pakalpojumu var saņemt SPSPL 3. panta pirmajā un astotajā daļā minētās personas, t.sk. ārvalstnieki bez termiņuzturēšanās atļaujas un terorismā cietušie.

Ar vardarbību pret cietušo noteikumu izpratnē jāsaprot:

- fiziska vardarbība - miesas bojājumi, kas radīti tieša un nelikumīga fiziska spēka pielietošanas rezultātā un kas bieži ir saistīti ar seksuālu un emocionālu vardarbību, kā rezultātā rodas ievainojumi, ciešanas un veselības problēmas. Jebkurš fizisks aizskārums, piemēram, sišana, speršana, žņaugšana, ieroču izmantošana, utt.;
- seksuāla vardarbība - vagināla, anāla vai orāla seksuāla penetrācija citas personas ķermenī, kas notiek bez šīs personas piekrišanas, izmantojot jebkuru ķermeņa daļu vai priekšmetu vai cita veida seksuālas darbības ar personu, kas notiek bez šīs personas piekrišanas vai citas personas piespiedšana veikt seksuālas darbības ar trešo personu bez šīs pēdējās minētās personas piekrišanas. Jebkura seksuāla rakstura darbība, piemēram, izvarošana, uzspiests, vardarbīgs dzimumakts, iesaistīšana seksuālās aktivitātēs pret pašas personas piekrišanas;
- ekonomiska vardarbība - situācija, kad personu padara vai cenšas padarīt finansiāli atkarīgu no citas personas, liedzot piekļuvi vai kontroli pār resursiem un/vai neatkarīgu saimniecisku darbību. Par to liecina šādas pazīmes: pilnīgā kontrole pār finanšu resursiem, tostarp personiskajiem, neļauj piedalīties ar naudu saistītu lēmumu pieņemšanā, aizliedz mācīties vai strādāt. Šāda vardarbība var atstāt

nopietnas sekas ilgtermiņā. Piemēram, ja cietušajam nav naudas, ir grūtāk rast izeju no situācijas. Pat pēc attiecību pārtraukšanas cietušais izjūt finansiālās vardarbības sekas, īpaši, ja ir jāsedz parāds vai jāapmaksā kopdzīvē saņemtie rēķini. Ja cietušajam nav bijusi iespēja izglītoties vai strādāt, tad var būt grūti sākt darba gaitas, kā rezultātā draud nabadzība;. Jebkura darbība, kas vērsta uz cietušās personas pakļaušanu, piemēram, vardarbīgās personas kontrole par finansēm, finanšu (naudas) atņemšana, aizliegums strādāt, mācīties;

- emocionāla vardarbība - tīša rīcība, ar kuru, izmantojot piespiešanu vai draudus, nopietni kaitē personas psiholoģiskajai integritātei; emocionālā vardarbība bieži notiek pirms fiziskās un seksuālās vardarbības starp tuviniekiem (vardarbība ģimenē) vai tās laikā. Taču tā var notikt arī citā vidē, piemēram, darba vietā vai skolā. Jebkurš verbāls, emocionāls vai psiholoģisks aizskārums, piemēram, manipulēšana, draudēšana, iebiedēšana, ņirgāšanās, pazemošana, kliegšana, lamāšana, apzināta ignorēšana, utt.;
- fiziskas vai seksuālas vardarbības draudi - tāda tīša rīcība, kad pret citu personu vairākkārt tiek vērsti draudi, kas liek personai baidīties par savu drošību. **Draudi, kas ir realizēti, kurus realizē vai plāno realizēt pret cietušo;**
- vardarbīga kontrole - tāda darbība vai darbību kopums, kas ietver aizskaršanu, seksuālu piespiešanu, draudus, pazemošanu, iebiedēšanu vai citas vardarbīgas darbības, kuru mērķis ir kaitēt, sodīt vai iebiedēt aizskarto personu. Tā ir jebkāda tāda atkārtota draudīga izturēšanās pret konkrētu personu, kas iedves šai personai bailes. Draudīga izturēšanās var būt vairākkārtēja citas personas izsekošana, iesaistīšanās nevēlamā saskarsmē ar citu personu vai paziņošana citai personai par to, ka tā tiek novērota. Tā var būt fiziska sekošana vardarbības upurim, ierodoties viņa darba vietā, sporta vai izglītības iestādē, kā arī sekošana vardarbības upurim virtuālajā pasaulē (tērētavās, sociālo tīklu tīmekļa vietnēs u. c.). Iesaistīšanās nevēlamā saskarsmē ir arī aktīva sazināšanās ar vardarbības upuri, izmantojot jebkādus pieejamos sakaru līdzekļus.. Turklāt draudīga izturēšanās var būt arī tāda rīcība, kā citas personas īpašuma demolēšana, tās personisko lietu bojāšana, uzbrukumi personas iemīļotam dzīvniekam, viltotas identitātes izveidošana vai nepatiesas informācijas izplatīšana tiešsaistē.

Lai saņemtu Pakalpojumu, persona var vērsties ar iesniegumu:

- **! ne tikai deklarētās dzīvesvietas, bet jebkurā pašvaldības sociālajā dienestā** (Pakalpojumu administrē tās pašvaldības sociālais dienests, kurā persona pieprasījusi pakalpojumu un kurā atrodas personas izvēlētais pakalpojuma sniedzējs);
- institūcijā (gan ar izmitināšanu, gan bez izmitināšanas), kas reģistrēta sociālo pakalpojumu sniedzēju reģistrā (piemēram, krīzes centrā, ģimenes atbalsta centrā).

SOPAs sistēmā ir iestrādāts, ka Pakalpojumu nav iespējams ievadīt, ja cietusī persona ir saņēmusi Pakalpojumu un no Pakalpojuma pabeigšanas nav pagājuši Noteikumos noteiktie 12 mēneši, protams, izņemot gadījumus, kas atrunāti Noteikumos un kas paredz Pakalpojuma saņemšanu ātrāk kā pēc 12 mēnešiem.

Lai pieņemtu lēmumu par cietušo rehabilitācijas pakalpojuma piešķiršanu, nepieciešams izvērtēt cietušās personas individuālās vajadzības un rast piemērotāko risinājumu. Pakalpojuma sniegšanas laikā, ja iespējams, izmanto jau pastāvošos instrumentus, kas var palīdzēt pārtraukt vardarbību: tiesas vai tiesneša lēmums par pagaidu aizsardzību pret

vardarbību vai policijas lēmums par nošķiršanu.² Ja persona Pakalpojumu institūcijā pieprasījusi pamatoti, tad personas uzturēšanās tiek finansēta no pirmās dienas institūcijā (arī pirms sociālā dienesta lēmuma pieņemšanas), sākotnēji nepārsniedzot 30 dienas.

Ja persona pieprasa Pakalpojumu institūcijā, tad šī institūcija personas iesniegumu un lēmumus (par atzīšanu par cietušu, par pagaidu aizsardzību vai par nošķiršanu), ja tādi ir, iespējams arī atzinumu par pakalpojuma nepieciešamību (ja iestādei ir tiesības tādu sniegt) nosūta pašvaldības sociālajam dienestam lēmuma par pakalpojuma piešķiršanu pieņemšanai.

Ja persona saņem Juridiskās palīdzības administrācijas nodrošināto juridisko atbalstu vardarbībā cietušām personām vai cita sociālā pakalpojuma ietvaros nodrošināto juridisko atbalstu, saskaņā ar normatīvajiem aktiem, cietušai personai kā atbalstu saskaņā ar šiem

---

² Kopš 2014.gada 31.marta Latvijā ir regulējums par pagaidu aizsardzību pret vardarbību (attiecīgas tiesību normas iekļautas Civilprocesa likumā, likumā „Par policiju”, u.c.)

Pagaidu aizsardzības pret vardarbību līdzekļi ir:

- 1) pienākums atbildētājam atstāt mājokli, kurā pastāvīgi dzīvo prasītājs, un aizliegums atgriezties un uzturēties tajā;
- 2) aizliegums atbildētājam atrasties mājoklim, kurā pastāvīgi dzīvo prasītājs, tuvāk par tiesas lēmumā par pagaidu aizsardzību pret vardarbību minēto attālumu;
- 3) aizliegums atbildētājam uzturēties noteiktās vietās;
- 4) aizliegums atbildētājam satikties ar prasītāju un uzturēt ar to fizisku vai vizuālu saskari;
- 5) aizliegums atbildētājam jebkurā veidā sazināties ar prasītāju;
- 6) aizliegums atbildētājam, izmantojot citu personu starpniecību, organizēt satikšanos vai jebkāda veida sazināšanos ar prasītāju;
- 7) aizliegums atbildētājam izmantot prasītāja personas datus;
- 7¹) pienākums atbildētājam apgūt sociālās rehabilitācijas kursu vardarbīgas uzvedības mazināšanai, kura apjomu, saņemšanas, apmaksas, izpildes, pārtraukšanas un izbeigšanas kārtību nosaka Ministru kabinets;

8) citi aizliegumi un pienākumi, kurus tiesa vai tiesnesis noteicis atbildētājam un kuru mērķis ir nodrošināt prasītāja pagaidu aizsardzību pret vardarbību.

Pieteikumu par pagaidu aizsardzību pret vardarbību var iesniegt laulātie vai bijušie laulātie; personas, starp kurām pastāv bērnu un vecāku attiecības, pastāv vai ir pastāvējušas aizbildnības vai citas ārpusģimenes aprūpes attiecības; personas, starp kurām pastāv radniecības vai svainības attiecības; personas, kas dzīvo vai dzīvojušas vienā mājsaimniecībā; personas, kurām ir vai ir gaidāms kopīgs bērns, neatkarīgi no tā, vai šīs personas kādreiz bijušas laulībā vai kādreiz dzīvojušas kopā; personas, starp kurām pastāv vai ir pastāvējušas tuvas personiskās vai intīmas attiecības.

Pieteikumu par pagaidu aizsardzību pret vardarbību tiesnesis izlemj ne vēlāk kā nākamajā darb dienā pēc pieteikuma saņemšanas, ja kavēšanās varētu radīt neatgriezenisku prasītāja tiesību aizskārumu, iepriekš par to nepaziņojot lietas dalībniekiem. Ja risks nav tik augsts, tiesa pieteikumu par pagaidu aizsardzību pret vardarbību izlemj 20 dienu laikā pēc pieteikuma saņemšanas. Kontroli pār tiesas lēmumu par pagaidu aizsardzību pret vardarbību pildīšanu veic policija (tikai Valsts policija).

Policijai ir tiesības situācijās, ja pastāv tūlītēji draudi, ka persona, kas atrodas mājoklī vai tā tuvumā, var nodarīt kaitējumu šajā mājoklī pastāvīgi dzīvojošas personas (turpmāk — aizsargājamā persona) dzīvībai, brīvībai vai veselībai, pieņemt lēmumu, kas uzliek par pienākumu pilngadīgai personai, kura rada draudus, atstāt mājokli, kur pastāvīgi dzīvo aizsargājamā persona, neatgriezties un neuzturēties šajā mājoklī un tā tuvumā (turpmāk — policijas lēmums par nošķiršanu) tuvāk par lēmumā noteikto attālumu uz laiku līdz astoņām dienām no lēmuma pieņemšanas brīža. Policijas lēmumā par nošķiršanu var noteikt arī aizliegumu personai, kas rada draudus, kontaktēties ar aizsargājamo personu.

Ja aizsargājamā persona vai tās likumiskais pārstāvis vēlas, lai tiesa izskatītu jautājumu par pagaidu aizsardzību pret vardarbību, policijas lēmumā par nošķiršanu iekļauj paziņojumu par datumu un tiesu, kad un kur saņemt par pagaidu aizsardzību pret vardarbību pieņemtā tiesas lēmuma norakstu, ja tiesa izskata minēto jautājumu, kā arī informāciju par to, ka šis datums uzskatāms par attiecīgā tiesas lēmuma paziņošanas datumu un ka tiesas lēmuma noraksta nesaņemšana neietekmē lēmuma tiesiskās sekas.

noteikumiem ir tiesības saņemt sociālā darbinieka un psihologa konsultācijas, līdz ar to jurista konsultācijas netiek nodrošinātas.

3.1. Pakalpojuma nodrošināšana

Pakalpojumu sniedz vienā no šādiem veidiem:

- sociālās rehabilitācijas kursa veidā – līdz 30 dienām sociālās rehabilitācijas institūcijā ar izmitināšanu (Pakalpojums institūcijā);
- individuālu konsultāciju veidā – ne vairāk par kopskaitā desmit 45 minūtes ilgām psihologa, jurista vai sociālā darbinieka konsultācijām, kuras var saņemt arī tiešsaistes konsultācijas formātā vai arī krīzes centrā bez izmitināšanas (turpmāk – Pakalpojums dzīvesvietā). Jurista konsultāciju nodrošina, ja persona nesaņem Juridiskās palīdzības administrācijas nodrošināto juridisko atbalstu vardarbībā cietušām personām vai cita sociālā pakalpojuma ietvaros nodrošināto juridisko atbalstu. Sociālā darbinieka konsultācijas sociālajā dienestā (piemēram, sociālais darbs ar gadījumu) netiek sniegtas cietušajam par valsts budžeta līdzekļiem, kas paredzēts Pakalpojuma nodrošināšanai, jo pastāv dubultā finansējuma risks. Ja sociālais darbinieks sniedz konsultācijas cietušajam ārpus darba laika sociālajā dienestā un sociālais dienests ir noslēdzis pakalpojuma līgumu ar sociālo darbinieku par konsultāciju nodrošināšanu cietušajam, tad sociālais dienests var pieprasīt finansējumu par sociālā darbinieka konsultāciju nodrošināšanu šajā gadījumā;
- droša patvēruma nodrošināšanas veidā, izmitinot pakalpojuma saņēmēju telpās, kuras atbilst dzīvojamo telpu ekspluatācijai noteiktajām prasībām (turpmāk - krīzes dzīvokļa pakalpojums) - līdz 30 dienām. Krīzes dzīvokļa pakalpojumu piešķir tikai gadījumos, ja pastāv augsts vardarbības risks un cietušās personas veselība un dzīvība ir apdraudēta. Krīzes dzīvokļa pakalpojuma nodrošināšanas laikā cietusī persona var saņemt Pakalpojumu dzīvesvietā vai uzticības personas atbalstu (skatīt sadaļā par krīzes dzīvokļa pakalpojumu).

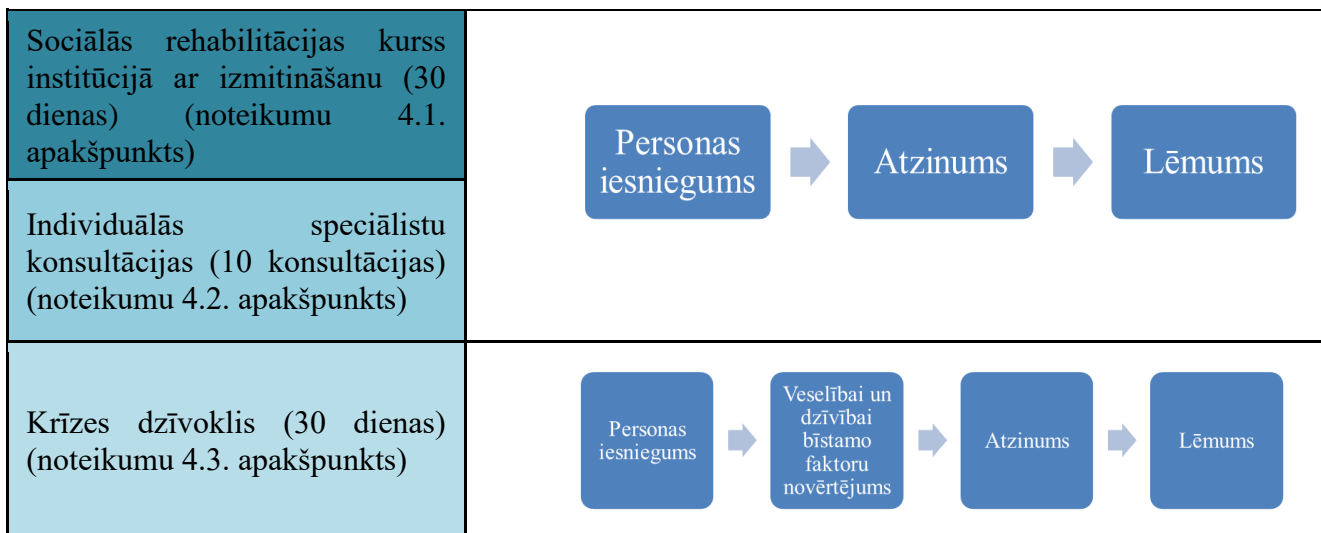
Pakalpojumu sniedz iespējami tuvu personas dzīvesvietai, izņemot gadījumu, ja persona izteikusi pamatotu vēlmi saņemt pakalpojumu citā administratīvajā teritorijā vai tas nepieciešams personas drošības apsvērumu dēļ.

Ja personai ir tiesības saņemt pakalpojumu atbilstoši SPSPL 3. pantam un pakalpojuma sniedzējs ir izvērtējis pakalpojuma sniegšanas iespējas klātienē, bet klātienē pakalpojumu sniegt nav iespējams, pakalpojumu var sniegt attālināti, piemēram, izmantojot *Zoom, MS Teams, Whatapp video zvanu*, u.tml.

Pamatpakalpojuma piešķiršanai izmanto 1.attēlā norādīto dokumentu plūsmu. Lai uzsāktu Pakalpojuma piešķiršanu nepieciešams cietušās personas iesniegums, kurā lūgts piešķirt Pakalpojumu, kā arī citi dokumenti, ja tādi ir (noteikumu 16.2.; 16.3. apakšpunktos minētie), tad sociālais darbinieks sagatavo atzinumu un pieņem lēmumu. Ja tiek lemts par krīzes dzīvokļa pakalpojuma piešķiršanu līdz 30 dienām, tad pirms atzinuma sagatavošanas, nepieciešams aizpildīt Veselībai un dzīvībai bīstamo faktoru novērtējumu. Ja pēc Veselībai un dzīvībai bīstamo faktoru novērtējumu aizpildīšanas tiek konstatēts augsts vardarbības risks, tad sociālais darbinieks sagatavo atzinumu un var pieņemt lēmumu par krīzes dzīvokļa pakalpojuma piešķiršanu. Ja cietusī persona ir mēģinājusi veikt pašnāvību, tai ir bijušas vai ir domas par pašnāvības veikšanu, kā arī tiek novērota paškaitnieciska uzvedība, tad krīzes dzīvoklis nebūs piemērotākais risinājums un cietušai personai jānodrošina pakalpojums sociālās rehabilitācijas kursa veidā krīzes centros, ģimenes atbalsta centros, u.tml.

Ieteikumus, kā aizpildīt Veselībai un dzīvībai bīstamo faktoru novērtējumu veidlapu, skatīt sadaļā **Veselībai un dzīvībai bīstamo faktoru novērtējums**.

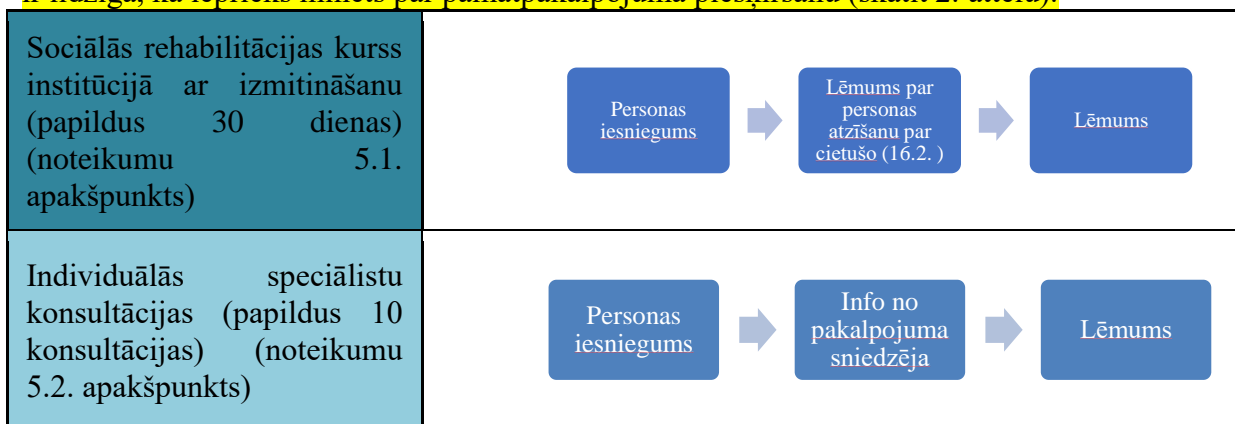

1.attēls Dokumentu plūsma pamatpakalpojumu (noteikumu 4. punkts) piešķiršanai

Pēc personas pamatota iesnieguma saņemšanas pašvaldības sociālajā dienestā:

- pakalpojumu institūcijā var pagarināt līdz 60 dienām, ja tā ir atzīta par cietušo ar vardarbību saistīta administratīvā pārkāpuma procesa ietvaros vai ar vardarbību vai vardarbības piedraudējumu vai terorismu saistīta kriminālprocesa ietvaros (noteikumu 5.1. apakšpunkts);
- pakalpojumu dzīvesvietā var palielināt par desmit psihologa, jurista vai sociālā darbinieka konsultācijām (noteikumu 5.2. apakšpunkts). Personai nav jābūt atzītai par cietušo administratīvā pārkāpuma procesa vai kriminālprocesa ietvaros, lai papildus piešķirtu 10 konsultācijas. Speciālists, kas sagatavo atzinumu un pieņem lēmumu, vērtē cietušās personas vajadzības un lemj par papildus konsultāciju piešķiršanu.

Papildus pakalpojuma piešķiršanai nepieciešams cietušās personas iesniegums. Ja nepieciešams sociālās rehabilitācijas kursa pagarināšana institūcijā ar izmitināšanu (noteikumu 5.1. apakšpunkts), tad **obligāti** nepieciešams izmeklētāja, prokurora, izmeklēšanas grupas dalībnieka vai administratīvā pārkāpuma lietu izskatījušās institūcijas (amatpersonas) lēmuma (kopija) vai Kriminālprocesa likumā noteiktajā gadījumā – tiesas lēmuma (kopija) par personas atzīšanu par cietušo. Pēc šo abu iepriekš minēto dokumentu saņemšanas sociālais darbinieks gatavo lēmumu. Savukārt papildus 10 individuālo speciālistu konsultāciju piešķiršanai secība ir līdzīga, kā iepriekš minēts par pamatpakalpojuma piešķiršanu (skatīt 2. attēlu).

2.attēls Dokumentu plūsma papildpakalpojumu (noteikumu 5. punkts) piešķiršanai

Pakalpojumu institūcijā (krīzes centrā, ģimenes atbalsta centrā) vai sociālajā dienestā var saņemt persona, ja:

- tā pārcietusi pret sevi vai tuvinieku vērstu vardarbību un tai ir psiholoģiskas traumas pazīmes, kuru dēļ traucēta sociālā funkcionēšana sabiedrībā;
- tā ir atzīta par cietušo ar vardarbību saistīta administratīvā pārkāpuma procesa ietvaros vai ar vardarbību, vardarbības piedraudējumu vai terorismu saistīta kriminālprocesa ietvaros;
- ir pieņemts tiesas vai tiesneša lēmums par pagaidu aizsardzību pret vardarbību vai policijas lēmums par nošķiršanu.

Sociālais dienests vai pakalpojuma sniedzējs pakalpojuma kursa ilgumu un apjomu nosaka individuāli un atbilstoši nepieciešamībai, regulāri izvērtējot sniegto pakalpojumu efektivitāti un nepieciešamības gadījumā pārskatot pakalpojuma sniegšanas veidu, ilgumu un apjomu (noteikumu 4.¹ punkts).

Pakalpojums terorismā cietušām personām

Eiropas Parlamenta un Padomes Direktīva (ES) 2017/541 par terorisma apkarošanu un ar ko aizstāj Padomes Pamatlēmumu 2002/475/TI un groza Padomes Lēmumu 2005/671/TI 24. panta 2. punkts paredz, ka dalībvalstis nodrošina, ka saskaņā ar Direktīvu 2012/29/ES ir nodrošināti atbalsta dienesti, kas pievēršas terorismā cietušo konkrētajām vajadzībām, un ka tie ir pieejami terorismā cietušajiem tūlīt pēc teroristu uzbrukuma un cik vien ilgi nepieciešams pēc tam. Šādus dienestus nodrošina papildus vispārējiem cietušo atbalsta dienestiem vai kā daļu no šiem dienestiem, kuri var izmantot esošas vienības, kas nodrošina specializētu atbalstu.

Noteikumu 4.¹ apakšpunkts paredz, ka terorismā cietušām personām pakalpojuma kursa ilgums un apjoms var pārsniegt noteikumos noteikto maksimālo pakalpojuma kursa ilgumu un apjomu, turklāt Pakalpojums terorismā cietušajiem ir jāsniedz nekavējoties. Noteikumu 15.2. apakšpunkts paredz, ka Pakalpojumu var saņemt persona, kas atzīta par cietušo ar terorismu saistīta kriminālprocesa likuma ietvaros.

Pakalpojumus vardarbībā cietušām pilngadīgām personām var saņemt terorismā cietušas personas neierobežotā apjomā, kā arī atkārtoti, pēc nepieciešamības – nav jāievēro 12 mēnešu periods starp pakalpojuma saņemšanas reizēm. Izņēmums attiecībā uz terorismā cietušām personām noteikts noteikumu 25. punktā.

Pakalpojumi vardarbībā cietušajiem ārvalstniekiem ar vai bez terminuzturēšanās atļaujas

Vardarbībā cietušām personām, kuras uzturas Latvijas Republikā ar terminuzturēšanās atļauju, kā arī personām, kuras ir trešās valsts valstspiederīgie vai bezvalstnieki, kuriem nav likumīga pamata uzturēties Latvijas Republikā un kuri ir aizturēti (līdz izraidīšanas vai izceļošanas brīdim), kuriem ir piemērots aizturēšanai alternatīvs līdzeklis, vai ārzemnieki, kuriem atgriešanas lēmuma darbība ir apturēta vai kuriem ir noteikts laikposms brīvprātīgai izceļošanai, kā arī personas, kas nepieder pie augstāk minētajām personām, ja atbildīgās institūcijas sniegušas atzinumu par sociālās rehabilitācijas pakalpojuma nepieciešamību (SPSPL 3. panta astotajā daļā minētās personas), saņemot cietušo rehabilitācijas pakalpojumu institūcijā vai dzīvesvietā, ja nepieciešams, var saņemt:

- ne vairāk par desmit stundām ilgu pakalpojuma saņēmēja brīvi izvēlētas uzticības personas atbalstu. Uzticības personai nav izvirzītas īpašas prasības, darba pieredzes vai izglītības nosacījumi) Uzticības persona sniedz atbalstu ar ikdienas dzīves jautājumiem saistītu problēmu risināšanā (noteikumu 4.²1 apakšpunkts), uzticības persona ir pilngadīga persona;
- ne vairāk par piecām 45 minūtes ilgām ārstniecības personu konsultācijām (noteikumu 4.²2 apakšpunkts);

- tulka (var nebūt persona ar tulka izglītību) vai valodas zinātāja pakalpojumu valodā, kādā ar klientu var sazināties, saziņai un pakalpojumu nodrošināšanai (noteikumu 4.²³ apakšpunkts).

Atbildīgās institūcijas - Patvēruma meklētāju izmitināšanas centrs "Mucenieki", Aizturēto ārzemnieku izmitināšanas centrs "Daugavpils", kā arī citas šāda veida institūcijas, kas var tik izveidotas. Atbildīgās institūcijas sniedz informāciju atzinuma veidā, ka cietušajam ir vajadzīgi sociālās rehabilitācijas pakalpojumi, bet tas neaizstāj Noteikumos noteikto sociālā darbinieka atzinumu.

Cietušo rehabilitācijas pakalpojuma sniedzējs slēdz līgumu par uzticības personas pakalpojuma nodrošināšanu ar personu, kas nodrošinās uzticības personas atbalstu vardarbībā cietušām pilngadīgām personām. Par uzticības personu var būt jebkura persona, kurai vardarbībā cietušais ārvalstnieks uzticas un tā ir pilngadīga persona. Ja ārvalstniekam šāda uzticības persona nav zināma, tad sociālais dienests palīdz uzticības personu atrast. Pielikumā Nr. 1. esošo pieņemšanas – nodošanas aktu var izmantot kā paraugu atskaitei, ko iesniedz uzticības persona. Parauga izmantošana nav obligāta.

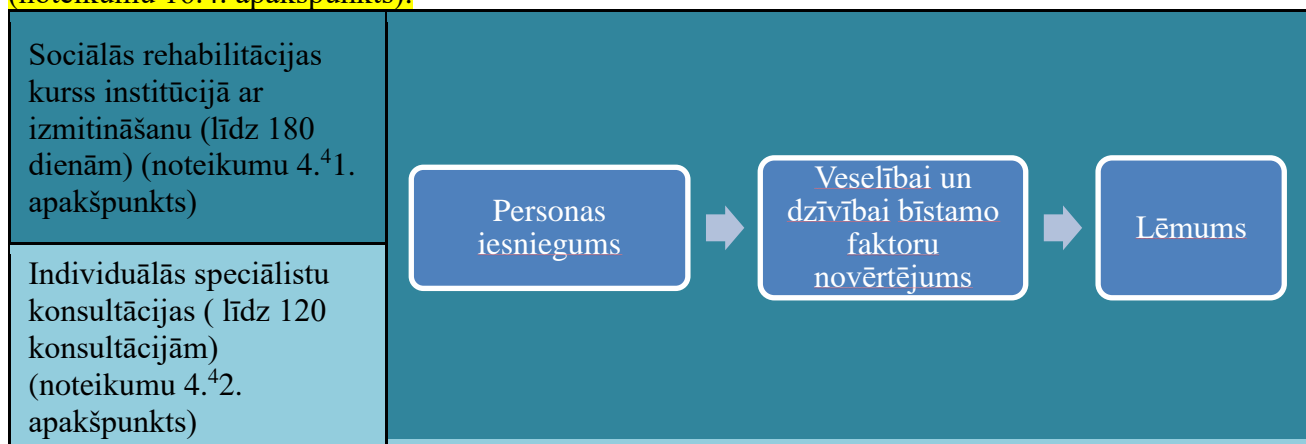
Augsts vardarbības risks

Ja sociālais dienests vai pakalpojuma sniedzējs, saņemot personas pamatotu iesniegumu cietušo rehabilitācijas pakalpojuma saņemšanai, konstatē augstu vardarbības risku, ko apliecina sociālā dienesta vai cietušo rehabilitācijas pakalpojuma sniedzēja speciālista veikts personas veselībai un dzīvībai bīstamo faktoru novērtējums (skatīt 2. pielikumu), sociālais dienests var pieņemt lēmumu par:

- krīzes dzīvokļa pakalpojuma piešķiršanu līdz 180 dienām;
- cietušo rehabilitācijas pakalpojuma institūcijā vai krīzes dzīvokļa pakalpojuma pagarināšanu līdz 180 dienām;
- cietušo rehabilitācijas pakalpojuma dzīvesvietā pagarināšanu līdz 120 konsultācijām.

Vērtējot Pakalpojuma piešķiršanu, ja pastāv augsts vardarbības risks, arī ir nepieciešams cietušās personas iesniegums. Pēc iesnieguma sociālais darbinieks aizpilda Veselībai un dzīvībai bīstamo faktoru novērtējumu. Ja ar Veselībai un dzīvībai bīstamo faktoru novērtējumu tiek konstatēts augsts vardarbības risks, tad sociālais darbinieks sagatavo un pieņem lēmumu par Pakalpojuma piešķiršanu (skatīt 3. attēlu).

Ja veselībai un dzīvībai bīstamo faktoru novērtējums veikts sešus mēnešus pirms pakalpojuma pieprasīšanas, sociālais dienests vai pakalpojuma sniedzējs individuāli izvērtē atkārtota veselībai un dzīvībai bīstamo faktoru novērtējuma sagatavošanas nepieciešamību (noteikumu 16.4. apakšpunkts).

3. attēls *Dokumentu plūsma papildpakalpojumu (noteikumu 4.⁴ punkts) piešķiršanai*
Ieteikumus, kā aizpildīt Veselībai un dzīvībai bīstamo faktoru novērtējumu veidlapu, skatīt sadaļā **Veselībai un dzīvībai bīstamo faktoru novērtējums**.

Atkārtoti cietušo rehabilitācijas pakalpojumu persona var saņemt, ja pēc iepriekšējā pakalpojuma saņemšanas ir pagājuši 12 mēneši.

Gadījumi, kad atkārtotu cietušo rehabilitācijas pakalpojumu var saņemt, ja nav pagājuši 12 mēneši no pēdējā pakalpojuma pabeigšanas, ja:

- cietušo rehabilitācijas pakalpojums nepieciešams:
  - terorismā cietušajiem;
  - ārvalstniekiem ar/bez termiņuzturēšanās atļaujas;
- vardarbībā cietušai pilngadīgai personai, t.sk. kopā ar nepilngadīgajiem bērniem un citām personām nepieciešams piešķirt krīzes dzīvokļa pakalpojumu. **Krīzes dzīvokli šajā gadījumā var piešķirt kopā ar Pakalpojumu dzīvesvietā vai uzticības personas atbalstu;**
- iepriekš cietušo rehabilitācijas pakalpojums izbeigts šādu iemeslu dēļ:
  - personai veselības stāvokļa dēļ ilgāk nekā mēnesi nepieciešams uzturēties ārstniecības iestādē (noteikumu 37.2. apakšpunkts);
  - persona ievietota valsts vai pašvaldības finansētā ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijā, atrodas ieslodzījuma vietā ilgāk nekā vienu mēnesi vai zināms, ka soda izciešana būs ilgāka par vienu mēnesi (noteikumu 37.3. apakšpunkts);
  - persona pakalpojumu nevar saņemt sava veselības stāvokļa vai citu pamatotu iemeslu dēļ (noteikumu 37.5. apakšpunkts).

Pakalpojuma saņemšana steidzamā kārtā.

- ja persona iesniegusi noteikumu 16.3. apakšpunktā minēto dokumentu (ir pieņemts tiesas vai tiesneša lēmums par pagaidu aizsardzību pret vardarbību vai polīcijas lēmums par nošķiršanu), tai ir tiesības cietušo rehabilitācijas pakalpojumu saņemt steidzamības kārtā. Šī norma piemērojama gadījumā, ja cietušo rehabilitācijas pakalpojuma saņemšanai veidojas rindas;
- ja persona ir terorismā cietusī persona, tad cietušo rehabilitācijas pakalpojumu nodrošina nekavējoties (noteikumu 4.¹ punkts).

Krīzes dzīvokļa pakalpojums

Krīzes dzīvokļa pakalpojumu organizē cietušo rehabilitācijas pakalpojuma sniedzējs, kas pakalpojuma sniegšanas laikā ir identificējis šāda pakalpojuma nepieciešamību. Līdz ar to pakalpojuma sniedzējs atbild par krīzes dzīvokļa ekspluatāciju un tehnisko stāvokli, lai tas būtu lietošanai atbilstošs. Krīzes dzīvokļa pakalpojumu nodrošina cietušo rehabilitācijas pakalpojuma sniedzēja īpašumā, valdījumā, lietošanā esošās telpās, nodrošinot, ka telpas ir dzīvošanai derīgas (mēbelēts, aprīkots ar virtuvi, sadzīves tehniku, labierīcībām (tualeti, vannas istabu) u.tml. vai citās izmitināšanas vietās (viesnīcās, viesu namos). Pakalpojuma sniedzējs var vienoties par telpu ekspluatāciju ar telpu īpašnieku, piemēram, slēdzot īres līgumu ar fizisku/juridisku personu vai organizējot to atbilstoši pakalpojuma nodrošināšanai pieejamajam

finansējuma apjomam (nodrošinot pakalpojumu arī viesnīcas tipa izmitināšanas vietās, izsniedzot garantijas vēstuli par faktiskā izmitināšanas laika apmaksu).

Krīzes dzīvokļa pakalpojumu cietusī persona var saņemt kopā ar nepilngadīgiem bērniem un citām personām, ar kurām tā pirms pakalpojuma saņemšanas ir dzīvojusi nedalītā mājsaimniecībā, ar to saprotot, ka iepriekš vienā mājsaimniecībā dzīvojošām personām, ja iespējams, nodrošina krīzes dzīvokļa pakalpojumu vienā kopīgā dzīvesvietā, ja personas ir cietušas no vardarbības un tām ir konstatēts augsts vardarbības risks, kas norāda uz dzīvības un veselības apdraudējumu. Augsts vardarbības risks ir jākonstatē visām pilngadīgajām personām, lai piešķirtu krīzes dzīvokļa pakalpojumu. Veselībai un dzīvībai bīstamo faktoru novērtējumu neveic nepilngadīgām personām. Ja nepieciešams, pakalpojuma sniedzējs nodrošina atbalstu krīzes dzīvokļa pakalpojuma saņēmējam izdevumu segšanai par pakalpojumiem, kas saistīti ar dzīvojamās telpas lietošanu (īres maksai, siltumenerģijai apkures un karstā ūdens nodrošināšanai, elektroenerģijas, ūdens, dabasgāzes, kanalizācijas vai asenizācijas nodrošināšanai, sadzīves atkritumu apsaimniekošanai), par telekomunikāciju pakalpojumiem (mobilā telefona rēķins par telekomunikāciju pakalpojumu nodrošināšanu, kvīts, čeks, maksājuma uzdevums par telefonkartes papildināšanu, u.tml.) un ar internetu saistīto izdevumu, maksājumu un citu pakalpojuma saņēmēja sadzīvei nepieciešamo izdevumu segšanai individuāli izvērtējot nepieciešamā atbalsta apjomu.

Krīzes dzīvokļa pakalpojuma izmaksās tiek iekļauti izdevumi par komunālajiem maksājumiem, pārtikas, sadzīves un higiēnas preču iegādi, transporta izdevumiem. Pakalpojuma nodrošinātājam jāvērtē katrs gadījums individuāli, paredzot nepieciešamo atbalstu cietušajam.

Ja saņemot valsts finansējumu par krīzes dzīvokļa pakalpojuma nodrošināšanu pakalpojuma sniedzējs ir apmaksājis augstāk minētās izmaksas un valsts saņemtais finansējums netiek izmantots pilnībā, tad ir iespējams segt arī citus sadzīvei nepieciešamo izdevumus, individuāli izvērtējot to nepieciešamību (piemēram, papildus gultas nepieciešamība dzīvoklī vairākiem bērniem, ārkārtas izdevumiem (piemēram, nelielu bojājumu novēršanai, kas rodas krīzes dzīvokļa ekspluatācijas laikā u.c.). Informācija par valsts finansējuma izlietošanu, nodrošinot krīzes dzīvokļa pakalpojumu, nav jāsniedz Labklājības ministrijā, tā tiek glabāta pie pakalpojuma sniedzēja. Finansējumu administrē līdzīgi kā Pakalpojuma administrēšanas izmaksas, ko saņem pašvaldību sociālie dienesti 20% apmērā.

Pakalpojuma sniegšanas laikā, ja nepieciešams, krīzes dzīvokļa pakalpojuma sniedzējs personai nodrošina:

- cietušā rehabilitācijas pakalpojumu dzīvesvietā (sociālā darbinieka, psihologa, jurista konsultācijas);

VAI

- ne vairāk par 50 stundām pakalpojuma saņēmēja brīvi izvēlētas personas, kurai tā uzticas, atbalstu ar ikdienas dzīves jautājumiem saistītu problēmu risināšanā.

Lemjot par papildus atbalstu nepieciešams krīzes dzīvokļa pakalpojuma saņēmējam, primāri tomēr nodrošināt cietušai personai individuālās speciālista konsultācijas, lai nodrošinātu sociālās rehabilitācijas pakalpojumu. Ja cietusī persona iepriekš saņēmusi individuālās speciālista konsultācijas, tad var lemt par uzticības personas atbalsta piešķiršanu.

Uzticības personas atbalstu krīzes dzīvokļa pakalpojuma saņēmējiem nodrošina pilngadīga persona. Par uzticības personu var būt jebkura persona, kurai vardarbībā cietušais uzticas. Ja cietušai personai šāda uzticības persona nav zināma, tad sociālais dienests palīdz uzticības personu atrast. Cietušo rehabilitācijas pakalpojuma sniedzējs slēdz līgumu par uzticības personas pakalpojuma (uzņēmuma/pakalpojuma līgumu) nodrošināšanu ar personu, kas nodrošinās uzticības personas atbalstu vardarbībā cietušām pilngadīgām personām. Uzticības persona var būt, piemēram, pašnodarbināta persona. Pakalpojuma līgumā var

vienoties, ka pakalpojuma saistītos nodokļus, piemēram, ietur un apmaksā cietušo rehabilitācijas pakalpojuma sniedzējs. Sociālais darbinieks tiek ar personu, kas sniegs uzticības personas atbalstu, un cietušo personu un vienojas par veicamajiem pienākumiem laika periodā, kad cietušai personai tiek nodrošināts krīzes dzīvokļa pakalpojums. Veicamie pienākumi uzticības personai varētu būt: pavadīt bērnu līdz izglītības iestādei, iepirkties veikalā cietušās personas vietā, pavadīt laiku ar cietušo personu, sniegt emocionālu atbalstu, u.tml. Pielikumā Nr. 1. esošo pieņemšanas – nodošanas aktu var izmantot kā paraugu atskaitēi, ko iesniedz uzticības persona, kurā tiek uzskaitītas stundas, kurās uzticības persona cietušajam ir sniegusi atbalstu. Parauga izmantošana nav obligāta.

Personai, saņemot krīzes dzīvokļa pakalpojumu, nepieciešamības gadījumā, nodrošina transporta izdevumu segšanu (degviela, sabiedriskā transporta mēnešbiļete vai biļete u.c.), piemēram, lai nodrošinātu bērna nogādāšanu bērnudārzā, skolā, nokļūšanu līdz darba vietai, pie ģimenes ārsta u.c. Ja cietusī persona vienlaicīgi saņem gan krīzes dzīvokļa pakalpojumu, gan cietušo rehabilitācijas pakalpojumu dzīvesvietā, tad cietušai personai var tikt kompensēti papildus transporta izdevumi nokļūšanai uz konsultācijām pie speciālista (saskaņā ar MK noteikumu 19.1. apakšpunktu). Cietusī persona sociālajam dienestam iesniedz transporta izdevumus apliecinošus dokumentus (degvielas čekus, biļetes par sabiedrisko transportu). Izdevumiem par transportu, kurus segs krīzes dzīvokļa pakalpojuma saņēmējiem, nav noteikts limits par transporta izdevumu segšanu, tomēr jāparedz, ka krīzes dzīvokļa pakalpojuma nodrošināšanā ir ietvertas arī citas izmaksas, kas jānodrošina pakalpojuma sniedzējam un valsts nefinansēs papildus izmaksas, kas radušās, nodrošinot krīzes dzīvokļa pakalpojumu, ja tās pārsniegs noteikumos noteikto finansējuma apjomu, ko valsts finansē par krīzes dzīvokļa pakalpojuma nodrošināšanu. Izdevumus par transporta izdevumu segšanu, kas saistīti ar krīzes dzīvokļa pakalpojuma nodrošināšanu, administrē līdzīgi kā transporta izdevumus, kas saistīti, lai nokļūtu līdz individuālo speciālistu konsultāciju saņemšanas vietai.

Ja persona atrodas krīzes dzīvoklī pilsētā, kurā var nodrošināt mēnešbiļeti (brīvu pārvietošanos pilsētas teritorijā), tad personai papildus transporta izdevumu kompensācija, saskaņā ar noteikumu 19.1. apakšpunktu nepiešķir (nepastāv dubultā finansējuma risks).

No valsts budžeta līdzekļiem tiek segtas izmaksas par dienām, kad tika nodrošināts krīzes dzīvokļa pakalpojums, arī pirms sociālā dienesta lēmuma par krīzes dzīvokļa pakalpojuma piešķiršanu. Ja krīzes dzīvoklī vardarbībā cietušās personas neuzturas un krīzes dzīvokļa pakalpojumu nesaņem, tad izdevumus par šīm dienām tiek segtas no, piemēram, pašvaldības vai pakalpojuma sniedzēja līdzekļiem, ja attiecīgais krīzes dzīvoklis ir pašvaldības vai pakalpojuma sniedzēja īpašumā, turējumā, valdījumā. Ja izmaksas par krīzes dzīvokļa pakalpojumu pārsniedz noteikumos noteikto, starpību starp faktiskajām izmaksām un noteikumos noteikto sedz no pašvaldības izdevumiem. Krīzes dzīvokļa pakalpojuma izmaksas ir:

- nepārsniedz 39,67 euro dienā par 1 (vienu) pilngadīgo personu;
- nepārsniedz 19,67 euro dienā par 1 (vienu) nepilngadīgo bērnu.

3.2. Sociālā darbinieka atzinums par pakalpojuma nepieciešamību

Sociālais dienests lēmumu par cietušo rehabilitācijas pakalpojuma piešķiršanu pieņem, pamatojoties uz sociālā darbinieka atzinuma par cietušo rehabilitācijas pakalpojuma nepieciešamības pamata.

Sociālais dienests nodrošina, ka sociālais darbinieks, kas sagatavo speciālista atzinumu, veselības un dzīvībai bīstamo faktoru novērtējumu, noslēguma ziņojumu vai informāciju par pakalpojuma pārtraukšanu (noteikumu 39. punkts, ja pakalpojuma saņemšanu persona nepabeidz), ir atbilstoša izglītība un pieredze vardarbības radīto seku novēršanā vai mazināšanā. Metodikas apguve par sociālo darbu ar vardarbībā cietušām un vardarbību veikušām personām nav obligāts priekšnosacījums, lai sociālais darbinieks varētu sagatavot iepriekš minētos

dokumentus, bet ir ieteicama sociālajiem darbiniekiem, kas strādā ar vardarbībā cietušām un vardarbību veikušām personām.

Piecu darbdienu laikā pēc iesnieguma saņemšanas, sociālais darbinieks sniedz atzinumu vai personai rekomendējams saņemt cietušo rehabilitācijas pakalpojumu un nosaka konkrētus uzdevumus cietušo rehabilitācijas pakalpojuma sniedzējiem.

Speciālista atzinumā norāda (noteikumu 34. punkts):

- speciālista atzinuma sniegšanas datumu, vietu un mērķi;
- vai konstatēts, ka vardarbībā cietušai personai ir traucēta funkcionēšana sabiedrībā;
- vai personai ieteikts iesaistīties citā sociālās rehabilitācijas programmā, jo konstatēta tās atkarība no narkotiskajām, toksiskajām vai citām apreibinošām vielām, vai personai ir nepieciešams sociālās rehabilitācijas pakalpojums kā cilvēku tirdzniecības upurim, kā arī vai personai nepieciešama izmeklēšana un ārstēšana ārstniecības iestādē. Ja cietušais vai kāda institūcija, iestāde, iestādes darbinieks sniedz informāciju, kas norāda uz cietušās personas atkarību no narkotiskajām, toksiskajām vai citām apreibinošām vielām, aizdomām, ka cietušais ir cilvēku tirdzniecības upuris, ka nepieciešama cietušā izmeklēšana vai ārstēšana ārstniecības iestādē, tad cietušo pirms sociālās rehabilitācijas pakalpojuma saņemšanas kā vardarbībā cietušai personai, virza uz atbilstošu pakalpojumu saņemšanu, piemēram, sociālās rehabilitācijas pakalpojumam kā cilvēku tirdzniecības upurim vai no psihoaktīvām vielām atkarīgai personai vai lai saņemtu izmeklēšanu un ārstēšanu ārstniecības iestādē. Pēc citu sociālās rehabilitācijas pakalpojuma saņemšanas, ārstēšanās ārstniecības iestādē, cietušais var uzsākt saņemt pakalpojumu. Ja sociālā darbinieka atzinumā norādīts, ka personai pirms cietušo rehabilitācijas pakalpojuma saņemšanas nepieciešams iesaistīties citos no vardarbības cietušā atbalsta pasākumos vai sociālās rehabilitācijas programmās, sociālais dienests lēmumā iekļauj informāciju, ka cietušo rehabilitācijas pakalpojumu persona uzsāk saņemt pēc attiecīgā atbalsta pasākuma vai sociālās rehabilitācijas programmas pabeigšanas. Ārstēšanās no atkarību izraisošām vielām cietušai personai ir prioritāra, pēc ārstniecības saņemšanas cietušai personai var nodrošināt sociālās rehabilitācijas pakalpojumus kā vardarbībā cietušai personai;
- konkrētus uzdevumus personas sociālās rehabilitācijas mērķu īstenošanā;
- ieteikumus pakalpojumu organizēšanai, nosakot:
  - vai cietušo rehabilitācijas pakalpojums sniedzams institūcijā vai dzīvesvietā;
  - cik psihologa, jurista vai sociālā darbinieka konsultācijas personai nepieciešamas;
- speciālista vārdu, uzvārdu, iegūto grādu, diploma numuru, augstskolu, kurā diploms iegūts.

Situācijās, kad speciālists atzinumā norādījis, ka personai ieteikts iesaistīties citā sociālās rehabilitācijas programmā, jo konstatēta tās atkarība no narkotiskajām, toksiskajām vai citām apreibinošām vielām, vai personai ir nepieciešams sociālās rehabilitācijas pakalpojums kā cilvēku tirdzniecības upurim, kā arī gadījumos, ja personai nepieciešama izmeklēšana un ārstēšanās ārstniecības iestādē (noteikumu 34.4. apakšpunkts), būs nepieciešama arī citu institūciju un speciālistu iesaiste jautājuma izlemšanā. Pamatojoties uz šo informāciju, sociālais dienests pagarina administratīvā akta izdošanas termiņu saskaņā ar Administratīva procesa likumu, pieprasa nepieciešamās ziņas no ārstniecības personas un pēc šo ziņu saņemšanas lemj par pakalpojuma nepieciešamību vai atteikumu to piešķirt.

Ja noteikumu 12. punktā minētajā speciālista atzinumā norādīts, ka personai pirms cietušo rehabilitācijas pakalpojuma saņemšanas nepieciešams iesaistīties citos no vardarbības cietušā atbalsta pasākumos vai sociālās rehabilitācijas programmās, sociālais dienests šo noteikumu 19.1. apakšpunktā minētajā lēmumā iekļauj informāciju, ka cietušo rehabilitācijas pakalpojumu persona uzsāk saņemt pēc attiecīgā atbalsta pasākuma vai sociālās rehabilitācijas programmas pabeigšanas (noteikumu 19.¹ punkts).

Jāuzsver, ka, sagatavojot atzinumu, speciālistam ir jāiegūst informācija arī par faktiem, kādus sociālais dienests iesniedz ministrijā saskaņā ar noteikumu 2.pielikumu. Saskaņā ar noteikumu 2. pielikumu, reizi gadā atskaitē par cietušo rehabilitācijas pakalpojuma saņemšanu papildus citiem datiem jānorāda:

- dominējošais vardarbības veids (saskaņā ar noteikumu 2.punktu);
- cietušā saistība ar vardarbības veicēju (vardarbības veicējs – partneris, laulātais, sveša persona, tā dzimums).

3.3. Veselībai un dzīvībai bīstamo faktoru novērtējums

Augsta vardarbības riska gadījumos sociālā dienesta vai cietušo rehabilitācijas pakalpojuma sniedzēja speciālists (sociālais darbinieks) aizpilda personas veselībai un dzīvībai bīstamo faktoru novērtējumu (2. pielikums). **Aizpildīto veselībai un dzīvībai bīstamo faktoru novērtējumu NEDRĪKST pievienot SOPĀ kā dokumentu, jo konkrētais novērtējums satur sensitīvu informāciju par cietušo personu. Veselībai un dzīvībai bīstamo faktoru novērtējums tiek glabāts klienta lietā.**

Augstu vardarbības risku var konstatēt divos gadījumos:

1. Speciālists pirms sociālās rehabilitācijas pakalpojuma sniegšanas, sarunā ar vardarbībā cietušo un sagatavojot atzinumu, identificē veselībai un dzīvībai bīstamo faktoru kopumu, kas norāda uz augstu vardarbības risku.

2. Veselībai un dzīvībai bīstamo faktoru kopumu, kas norāda uz augstu vardarbības risku speciālists konstatē sociālās rehabilitācijas pakalpojuma sniegšanas laikā un sociālās rehabilitācijas pakalpojums tiek pagarināts.

Lai operatīvi sniegtu atbalstu cietušajam, speciālista atzinuma noformēšanai 2.pielikumā un veselībai un dzīvībai bīstamo faktoru identificēšanai nav nepieciešams tieši konstatēt notikušu vardarbību (policijas izsaukums, sociālā dienesta apmeklējums dzīvesvietā u.c.), atzinumā var identificēt arī augstu vardarbības risku.

Veselībai un dzīvībai bīstamo faktoru novērtējums sastāv no 2 (divām) jautājumu sadaļām: jautājumi augsta vardarbības riska identificēšanai (jautājumi no 1. līdz 12.) un papildus jautājumi (jautājumi no 1. līdz 11.), kuru aizpildīšana nav obligāta, bet ir vēlama, jo sniedz papildus informāciju, kas ir noderīga, gatavojot rehabilitācijas plānu, nosakot rehabilitācijas mērķi un uzdevumus.

Iespējamās atbildes uz jautājumiem: “Jā”, “Nē”, “Nav atbildes”. Ailē “Pamatojums” speciālists veic ierakstu par papildus iegūto informāciju uz katru jautājumu, ja ir šāda informācija. Ja uz vismaz 1 (vienu) jautājumu ir atbilde “Jā” **(izņemot 6. jautājumu)**, tad novērtējums norāda uz augstu vardarbības risku jeb vardarbībā cietušās personas dzīvības un veselības apdraudējumu.

Ja uz visiem 12 (divpadsmit) jautājumiem atbilde ir “Nē”, bet speciālists uzskata, ka vardarbībā cietusī persona saskaras ar situāciju, kas var izraisīt vardarbībā cietušās personas nāvi vai citādi apdraud tās veselību un dzīvību, tad to pamato un norāda sadaļā **“Citi būtiski faktori, kas ņemti vērā, veicot izvērtējumu”**. Arī šajā gadījumā lemj par piemērotākā pakalpojuma piešķiršanu – krīzes dzīvoklis, individuālās speciālistu konsultāciju skaita palielināšana vai sociālā rehabilitācijas kursa ilguma pagarināšana.

Papildus sadaļā “Citi būtiski faktori, kas ņemti vērā, veicot izvērtējumu” jāizvērtē, ka persona iedzimu, dzīves laikā iegūtu, ar vardarbību nesaistītu dzīves apstākļu vai veiktās

vardarbības iespaidā var nespēt kritiski un adekvāti izvērtēt situāciju, jo klātesošas ir kognitīvas grūtības vai traucējumi, kas to liedz. Minētajā gadījumā, ja iespējams, papildus un ārpus sociālās rehabilitācijas pakalpojumu būtu nozīmējama psiholoģiskā izpēte, kas to varētu konstatēt. Psiholoģiskās izpētes neesamība nav šķērslis augsta vardarbības riska faktoru izvērtējumam, tomēr var sniegt papildus ieskatu un informāciju, kas varētu būt vērtīga atkārtotā augsta vardarbības risku izvērtējumā vai gadījuma vadībā.

Jautājumi augsta vardarbības riska identificēšanai:

1. Vai domājat, ka vardarbīgā persona spēs nopietni ievainot vai nogalināt Jūs, Jūsu bērnus vai kādas citas Jums svarīgas personas? Kas Jums liek tā domāt?

Papildus var jautāt: vai vardarbīgā persona ir izteikusi draudus, kas saistīti ar fizisku izrēķināšanos? Vai draudi ir tikuši īstenoti?

Cietušai personai svarīgas personas var būt, piemēram, vecāki, vecvecāki, māsa, brālis, citi tuvinieki, draugi, u.tml. Izvērtējot svarīgo personu nepieciešams vērtēt ne tikai radniecības līmeni, bet arī faktiskās attiecības – svarīga persona var būt arī darba kolēģis, kaimiņš u.c. ar kuru pastāv realitātē ciešas, siltas un atbalstošas attiecības.

Ja persona noliedz iespējamību tikt ievainotai, papildus var uzdot: Kas Jums liek domāt, ka nopietni ievainojami vai nogalināšanas mēģinājums nav iespējams?

2. Vai vardarbīgā persona ir mēģinājusi izdarīt pašnāvību vai draudējusi Jums, ka izdarīs pašnāvību?

Papildus var jautāt:

- 1) Vai vardarbīgā persona ir piespiedusi palikt attiecībās ar draudiem veikt pašnāvību?*
- 2) Vai vardarbīgā persona ir piespiedusi veikt cita veida negribētas darbības, pretējā gadījumā draudot ar pašnāvības veikšanu? Kādas darbības?*
- 3) Vai vardarbīgā persona ir mēģinājusi tēlot pašnāvības mēģinājumu*, bez nodoma to īstenībā paveikt?*
- 4) Vai vardarbīgā persona ir kādreiz minējusi, ka draudējusi/veikusi vai attēlojusi pašnāvības mēģinājumu iepriekšējās partnerattiecībās?*

Papildus nepieciešams noskaidrot un ņemt vērā, ka vardarbīgās personas mēģinājumam veikt pašnāvību (vai parasuicīdu*) būtu jābūt notikušam esošo attiecību laikā vai arī jābūt zināmam, ka tā tas ir noticis iepriekšējās vardarbības veicēja attiecībās. Pašnāvības mēģinājumam, kas veikts ārpus partnerattiecībām (piemēram, sen pusaudžu gados) ar cietušo personu nav saistīts ar paaugstinātu vardarbības risku.

*parasuicīds – paškaitējuma veids, kurš attēlo pašnāvības mēģinājumam līdzvērtīgas darbības, tomēr nav ar mērķi sevi nogalināt.

3. Vai fiziskās vardarbības gadījumu biežums palielinās un sekas kļūst smagākas?

Lai pārliecinātos, ka vardarbībā cietusī persona izprot jēdzienu “fiziskā vardarbība”, speciālists personai izskaidro šī jēdziena nozīmi.

Papildus personai var jautāt: Cik bieži vardarbīgā persona izmantojusi fizisko vardarbību nedēļas, divu nedēļu, mēneša laikā? Vai un kādas ir bijušas traumas, ievainojumi no fiziskas vardarbības? Vai persona ir saņēmusi medicīnisko palīdzību šādās situācijās?

Papildus var noskaidrot vai personai ir veikta medicīniskā ekspertīze, vai ir tās slēdziens, vai arī persona ir vērsusies pie ģimenes vai cita ārsta, kas, iespējams, ir fiksējis medicīniskajā dokumentācijā ar vardarbību saistītus miesas bojājumus.

4. Vai esat cietusi/cietis no izvarošanas vai tās mēģinājuma? Vai tikāt piespiesta/piespiests veikt seksuāla rakstura darbības vai iesaistīta/iesaistīts seksuālās aktivitātēs pret pašas/ paša gribu?

Ja iespējams, atbildi uz šo jautājumu iegūt, izmantojot citus informācijas avotus, jo šī jautājuma uzdošana tieši cietušai personai nav vēlama.

Papildus jautājums sievietēm :Vai vardarbīgā persona ir liegusi izmantot kontracepcijas līdzekļus: spirāles, tabletes, prezervatīvus? Vai kāda no grūtniecībām ir bijusi pret cietušās personas izvēli, piemēram, cietusī palikusi stāvokli piespiedu (seksuālo attiecību) rezultātā.

Izvarošana - dzimumakts, izmantojot cietušā bezpalīdzības stāvokli, vai dzimumakts pret cietušā gribu, lietojot vardarbību, draudus vai izmantojot uzticību, autoritāti vai citādu ietekmi uz cietušo.

Seksuāla rakstura darbības - dzimumtieksmes apmierināšana fiziskā saskarē ar cietušā ķermeni, anāla vai orāla akta izdarīšana vai dzimumtieksmes apmierināšana pret dabiskā veidā vai citādas seksuāla rakstura darbības izdarīšana fiziskā saskarē ar cietušā ķermeni, pornogrāfisku attēlu, video uzņemšana.

Seksuālas aktivitātes – cietušās personas iepēršana, izģērbšanās, atkailināšanās, masturbēšana.

Pret pašas/paša gribu – jebkura veida seksuāla rakstura darbība, kurai nav pausta tieša, skaidra un nepārprotama piekrišana ir uzskatāma piespiestu un nevēlamu.

Papildus: Vai esat bijis/bijusi spiests/-a veikt seksuālas darbības bērnu klātbūtnē?

5. Vai vardarbīgā persona uzsāk ar Jums nevēlamu saziņu personīgi (uz ielas, pie Jūsu dzīvesvietas, u.tml.), zvanot, sūtot īsziņas, e-pastus, rakstot ziņas sociālajos tīklos vai sūtot ziņas, izmantojot citas personas?

Papildus var jautāt: vai vardarbīgā persona Jūs izseko, vajā? Vai vardarbīgā persona caur citām personām draud atņemt bērnus, izrēķināties vai veikt citu kaitējošu darbību? Vai vardarbīgā persona nevēlami sazinās/vajā/izseko ar Jums tuviem cilvēkiem vai/un vērš draudus pret tiem?

6. Vai vardarbīgai personai pieder vai ir pieejams šaujamierocis?

Papildus var jautāt: Vai ierocis ir viegli pieejams? Kur ierocis atrodas un kā tiek glabāts?

Vai, tik tāl cik tāl cietušajai personai ir zināms, ierocis ir iegūts legālā ceļā un veidā?*

*Ja speciālista rīcībā nonāk informācija par to, ka ierocis tiek lietots vai ir iegūts nelegālā ceļā, tad par to nepieciešams ziņot policijai.

Būtiski ņemt vērā, ka ieroča piederēšana pati par sevi bez jebkādam citām riska iezīmēm nav skatāms kā pamats pakalpojuma piešķiršanai, tādēļ attiecībā uz šo jautājumu nepieciešams, lai būtu vēl viens jautājums ar atbildi "Jā" vai speciālistam patstāvīgi jākonstatē papildus riska faktori.

7. Vai vardarbīgā persona izmanto šaujamieroci vai citu ieroci, lai Jums draudētu?

Papildus jautājums: Vai vardarbīgā persona ir draudējusi izrēķināties, nogalināt, izmantojot šaujamieroci vai citu ieroci?

Vai vardarbīgā persona ir draudējusi Jums vai jebkurai citai personai ar šaujamieroci vai citu ieroci?

Cits ierocis – nazis, pneimatiskais ierocis, gāzes ierocis, cirvis vai citi.

8. Vai vardarbīgā persona kontrolē Jūsu atrašanās vietu, sarunas, ikdienas darbības un paradumus (piemēram, Jūsu apģērba izvēli, ar ko Jūs sarunājaties, tiekaties)?

Ja jā, cik bieži pēdējā mēneša laikā?

Papildus jautājums: Vai vardarbīgā persona nosaka, ar ko Jūs varat vai nevarat sarunāties, tikties, kur iepirkties. Vardarbīgā persona regulāri kontrolē cietušās personas atrašanās vietu, piemēram, vairākas reizes dienā, zvanot, sūtot īsziņas. Vai vardarbīgā persona ir cietušo atstājis ieslēgtu dzīvesvietā, bez iespējām no turienes izklūt? Vai vardarbīgā persona jeb kad ir uzstādījusi novērošanas programmatūru uz Jūsu datora, viedtālruni vai citas viedierīces? Vai vardarbīgā persona bez Jūsu ziņas ir pieslēgusies/pārlūkojusi Jūsu elektroniska pasta adresi, sociālo tīklu profilus vai jebkāda veida citu informāciju, kuru varētu uzskatīt par privātu?

9. Vai vardarbīgā persona ir kādreiz Jūs žņaugusi, mēģinājusi nosmacēt?

Papildus var jautāt: vai vardarbīgā persona ir Jūs mēģinājusi noslīcināt?

10. Vai vardarbīgā persona grūtniecības laikā pret Jums ir bijusi fiziski vardarbīga?

Cietušai personai jāpaskaidro, kā izpaužas fiziska vardarbība, piemēram, vardarbīgā persona ir situsi, spērusi, žņaugusi, smacējusi cietušo personu grūtniecības laikā.

11. Vai vardarbīgā persona pēc alkohola, narkotisko vielu lietošanas vai azartspēļu spēlēšanas kļūst vardarbīga?

Alkohola, narkotisko vielu lietošana, atkarība no azartspēlēm veicina vardarbību, jo vardarbīgā persona kļūst uzvilktā, viegli aizkaitināma, neapmierināta, kā rezultātā tiek pielietota vardarbība pret cietušo personu.

Jautājumam jābūt vērstam uz to, ka cietušajai personai nav jāpierāda vai vielu/azartspēļu ietekme ir saistīta ar vardarbīgu uzvedību, bet gan uz to, ka cietusī persona runā par saviem novērojumiem, kas liecina, ka pēc vielu/azartspēļu lietošanas persona kļūst vai ir izteikti vardarbīga. Svarīgi sarunas laikā arī saprast, vai un kā konkrētā atkarība ietekmē cietušo vai cietušajiem tiek draudēts, piemēram, jāņem kredīts uz sava vārda vardarbīgās personas vajadzībām, utt.

12. Vai vardarbīgā persona draud Jums, ja sarunas laikā ar vardarbīgo personu runājat par attiecību pārtraukšanu, palīdzības saņemšanu vai notikušā pārrunāšanu ar Jums pazīstamu, tuvu cilvēku?

Papildus jautājums: Vai esat mēģinājis/mēģinājusi pārtraukt, izbeigt attiecības ar vardarbīgo personu? Kādēļ esat vai neesat mēģinājis/ mēģinājusi pārtraukt? Vai attiecības ir tikušas atjaunotas? Kas bija iniciators attiecību atjaunošanai?

Papildus jautājumi (Novērtējuma 2.daļa):

1.Vai persona ir mēģinājusi veikt pašnāvību?

*Ja atbilde uz šo jautājumu ir “Jā”, krīzes dzīvokļa pakalpojumu **nepiešķir**. Cietušai personai var piešķirt sociālās rehabilitācijas kursu institūcijā (krīzes centrā) vai citu alternatīvu pakalpojumu, iespējams, cietušai personai ir nepieciešama atrašanās medicīnas iestādē.*

Ja persona atklāj informāciju, tad pievērst uzmanību tam, vai pašnāvība ir mēģināts veikt dzīves laikā un ar partnerattiecībām nesaistītā situācijā, vai tieši attiecību ietvaros. Neatkarīgi no tā, kāda ir atbilde uz precizējošo jautājumu, pašnāvības mēģinājums ir riska faktors, lai veiktu atkārtotu mēģinājumu.

Lai arī sociālā darbinieka kompetencē nav pašnāvības riska izvērtējums, tomēr būtiski uzsvērt, ka, ja personai ir:

- pieejami veidi, rīki vai vielas ar kurām veikt pašnāvību (pieejamības faktors);*
- ir zināms detalizēts, secīgs un letāls pašnāvības plāns (gatavošanās faktors);*
- ir izteikta bezpalīdzības/nastas izjūta vai/un piemīt impulsīva uzvedība;*
- psihiski traucējumi, kas traucē funkcionēt un izvērtēt esošo situāciju;*

Tad būtu jālemj par to, ka cietušo personu ir nepieciešams stacionēt ar mērķi nodarīt kaitējumu sev vai arī jānodrošina apstākļi, kuri nodrošina pastāvīgu sociālo kontroli (krīzes centrs).

2.Vai personai ir bijušas domas par pašnāvību?

*Ja atbilde uz šo jautājumu ir “Jā”, krīzes dzīvokļa pakalpojumu **nepiešķir**. Cietušai personai var piešķirt sociālās rehabilitācijas kursu institūcijā (krīzes centrā) vai citu alternatīvu pakalpojumu, iespējams, cietušai personai ir nepieciešama atrašanās medicīnas iestādē.*

Ja persona atklāj informāciju, tad pievērst uzmanību tam, vai pašnāvības domas ir bijušas dzīves laikā un ar partnerattiecībām nesaistītā situācijā, vai tieši attiecību ietvaros. Skatīt t. sk. 1. jautājumu par pašnāvības risku.

3. Vai personai ir bijusi paškaitnieciska (paškaitējoša) uzvedība (mērķtiecīga sevis graižšana, pārmērīga medikamentu lietošana)?

*Ja atbilde uz šo jautājumu ir “Jā”, krīzes dzīvokļa pakalpojumu **nepiešķir**. Cietušai personai var piešķirt sociālās rehabilitācijas kursu institūcijā (krīzes centrā) vai citu alternatīvu pakalpojumu, iespējams, cietušai personai ir nepieciešama atrašanās medicīnas iestādē.*

Paškaitējoša uzvedība ir uzvedība, kas nav mērķēta uz pašnāvības veikšanu (tai pat laikā, neizslēdz tās nejaušu notikšanu), kas orientēta uz emocionālā pārdzīvojuma atbrīvošanu kā destruktīva stresa pārvarēšanas stratēģija. Paškaitējums var iekļaut visa veida darbības, kuras mērķtiecīgi nodara vai var nodarīt kaitējumu cietušajai personai. Tā var izpausties gan tiešā veidā kā – sevis graižšana, cigarešu nodzēšana pret sevi, sevis dedzināšana vai sišana un cita veida traumu nodarīšana sev.

Papildus vērts pievērst uzmanību pašnāvnieciskai uzvedībai, kas netiešā veidā var novest pie letāla iznākuma kā riskanta sociālā uzvedība (neskatīšanās uz ielas abām pusēm, šķērsojot ceļu; agresīva transportlīdzekļa vadīšana; vispārpieņemtu drošības normu neievērošana sadzīves situācijās u.c.).

4. Vai ir policijas lēmums par nošķiršanu vai tiesas vai tiesneša lēmums par pagaidu aizsardzību pret vardarbību?

Ja jā, vai vardarbīgā persona ir pārkāpusi minēto lēmumu?

Informāciju uz šo jautājumu var iegūt no cietušās personas, ja tā ir saņēmusi šo lēmumu. Atbildi var mēģināt iegūt sazinoties ar policiju. Ja nav iespējams iegūt atbildi uz jautājumu, tad speciālists norāda, ka nav informācijas.

Ja nav pieņemts tiesas vai tiesneša lēmums par pagaidu aizsardzību pret vardarbību, tad speciālists izskaidro nepieciešamās darbības un palīdz cietušai personai iesniegt tiesā prasību par pagaidu aizsardzības pret vardarbību noteikšanu, ja cietusī šādu vēlmi izsaka.

5. Vai personai nepieciešams nodrošināt drošu vidi?

Papildus: vai esošajos apstākļos persona jūtas droši? Kāpēc jā vai kāpēc nē?

Svarīgi saprast, kas rada nedrošības sajūtu? Kas var palīdzēt atgūt drošības sajūtu, kas tam būtu nepieciešami- speciālisti, pakalpojumi, atbalsta personas?

Ja atrašanās pašreizējā cietušās personas dzīvesvietā rada draudus personas veselībai un dzīvībai, droša vide var būt krīzes dzīvokļa pakalpojums, krīzes centra pakalpojums.

6. Vai persona ir gatava sadarboties ar speciālistiem pakalpojuma saņemšanas laikā?

Šis jautājums norāda uz cietušās personas motivāciju, lai risinātu situāciju. Sociālās rehabilitācijas pakalpojuma saņemšanas laikā cietušai personai ir jāsadarbojas ne tikai ar sociālo darbinieku, bet arī citu iestāžu, institūciju pārstāvjiem, piemēram, Sociālo dienestu, Bāriņtiesu, Valsts policiju, Prokuratūru, Izglītības iestādi, Veselības aprūpes iestādi u.c. Būtiski ir organizēt gan starpprofesionālu, gan starpinstitūciju sanāksmes, kurās katras iestādes darbiniekam ir uzdevumi, pienākumi, lai novērstu turpmāku vardarbību pret cietušo personu.

7. Vai persona informē par sekām fiziskai un/vai garīgai veselībai, saistībā ar piedzīvoto vardarbību (bezmiags, trauksme, regulāras un neskaidras iemesla galvassāpes, slikta dūša, atmiņas un miega traucējumi, grūtības koncentrēties, depresijas iezīmes, u.c.)?

Ja persona sniedz informāciju, kas saistīta ar piedzīvoto vardarbību un norāda uz veselības problēmām, tad šis jautājums ir palīdzošs, piemēram, rehabilitācijas plānā ietverot personai uzdevumu apmeklēt atbilstošu ārstniecības personu.

8. Vai persona ir finansiāli atkarīga no vardarbīgās personas?

Papildus var jautāt: Vai persona strādā? Vai personai runājot par šķiršanos no vardarbīgās personas, tā ir saņēmusi no vardarbīgās personas draudus, ka vardarbīgā persona atņems bērns, atstās personu bez jebkādiem iztikas, finanšu līdzekļiem, utt.?

9. Kā persona vērtē savu veselības stāvokli?

LM BĢPD Vadlīnijas sociālā rehabilitācijas pakalpojums VC sadarbībā ar centru Marta, biedrību "Skalbes", Rīgas un Tukuma novada sociālajiem dienestiem, Talsu sieviešu un bērnu krīzes centru: 05.10.2023.

Atklāts jautājums, uz kuru cietušais sniedz savu personīgo viedokli par savu veselības stāvokli kopumā. Cietušās personas atbilde var sniegt papildus informāciju, kas nepieciešama sociālās rehabilitācijas pakalpojuma nodrošināšanai, kā arī norādīt vai cietusī persona apzinās vai neapzinās, kādas sekas uz veselību atstāj piedzīvotā vardarbība.

10. Vai un kāds papildus atbalsts personai būtu nepieciešams pakalpojuma saņemšanas laikā ?

Jautājumu uzdod, vērtējot krīzes dzīvokļa pakalpojuma, sociālās rehabilitācijas kursa institūcijā pagarināšanu un individuālo konsultāciju skaita palielināšanu. Iespējams cietusī personai ir nepieciešams kāds papildus atbalsts, pakalpojums, kas palīdzētu darbā ar cietušo personu.

11. Vai personas situācija pakalpojuma saņemšanas laikā ir uzlabojusies, nemainījusies vai pasliktinājusies, piemēram, dzīvesvieta, finansiālais stāvoklis, atbalsta personas?

Jautājumu uzdod, vērtējot krīzes dzīvokļa pakalpojuma, sociālās rehabilitācijas kursa institūcijā pagarināšanu un individuālo konsultāciju skaita palielināšanu. Jautājums palīdz noskaidrot, kādās jomās situācija ar cietušo personu ir mainījusies vai nemainījusies.

12. Vai ir konstatēti ievainojamības kritēriji, kas pastiprina dzīvības un veselības apdraudējumu?

Ja jā, kādi?

Ievainojamības kritēriji:

- *Persona ir ar invaliditāti vai funkcionāliem traucējumiem;*
- *Persona ilgstoši (ilgāk par gadu) ir bezdarbnieks un/ vai ir darba tirgum nepietiekamas vai nepiemērotas prasmes, dzīvojusi nabadzībā;*
- *Persona bērībā ir piedzīvojusi vardarbību (jebkādu).;*
- *Persona ir piedzīvojusi krīzi, piemēram, zaudēts tuvinieks, darbs;*
- *Personai ir pazīmes, kas liecina par personas atkarību no alkohola, narkotiskām vielām, azartspēlēm;*
- *Personai trūkst atbalsts no ģimenes, draugiem, tuviniekiem, u.c. personām;*
- *Personai ir grūtniecība vai mazgadīgi bērni, tikko dzimuši bērni, bērni ar invaliditāti, vai personai nav ienākumu, bet personas partneris (-e) saņem valsts pabalstu par jaundzimušo bērnu.;*
- *Persona ir cietusi no cilvēku tirdzniecības.;*
- *Personas ģimene atbalsta vardarbīgas attiecības ar vardarbīgo personu.;*
- *Persona ir seniors (persona vecumā virs 62 gadiem).*

Nepieciešams ņemt vērā, ka uzskaitītie ievainojamības kritēriji nav uzskatāmi par pilnu sarakstu un speciālistam ir jāizvērtē, vai nepastāv citi ievainojamības kritēriji, kas neietilpst minētajā uzskaitījumā.

Sadaļā “SPECIĀLISTA NOVĒROJUMI, KOMENTĀRI, SECINĀJUMI” speciālists sniedz kopējos secinājumus par cietušo personu un norāda kādu pakalpojumu personai ir jāpiešķir: krīzes dzīvokļa pakalpojumu līdz 30 dienām, individuālo speciālistu konsultāciju skaita palielināšanu līdz 120 konsultācijām, sociālās rehabilitācijas kursa pagarināšanu līdz 180 dienām, krīzes dzīvokļa pakalpojuma pagarināšanu līdz 180 dienām.

3.4. Lēmuma par cietušo rehabilitācijas pakalpojumu pieņemšana

Pēc nepieciešamo dokumentu (iesnieguma, sociālā darbinieka atzinuma, veselībai un dzīvībai bīstamo faktoru novērtējuma (augsta vardarbības riska konstatēšanai) u.c. dokumenti, kas minēti noteikumu 15. punktā, ja tādi ir) saņemšanas sociālais dienests piecu darbdienu laikā pieņem lēmumu:

1. par cietušo rehabilitācijas pakalpojuma piešķiršanu, tā saņemšanas laiku, kā arī, ja nepieciešams, transporta izmaksu kompensācijas apjomu³, ja persona saņem cietušo rehabilitācijas pakalpojumu dzīvesvietā;
2. par cietušo rehabilitācijas pakalpojuma piešķiršanu un personas uzņemšanu cietušo rehabilitācijas pakalpojuma saņēmēju rindā sociālajā dienestā, kurā persona ir vērsusies;
3. par atteikumu piešķirt cietušo rehabilitācijas pakalpojumu, ja:
  - personas statuss vai iesniegtie dokumenti (arī pēc precizējošas informācijas saņemšanas) neatbilst noteikumu prasībām;
  - pēc iepriekšējā cietušo rehabilitācijas pakalpojuma saņemšanas pabeigšanas nav pagājuši 12 mēneši, izņemot, gadījumus ja cietušo rehabilitācijas pakalpojumu pieprasa terorismā cietusī persona, SPSPL 3. panta astotajā daļā noteiktās personas (ārvalstnieki ar/bez termiņuzturēšanās atļaujām), krīzes dzīvokļa pakalpojuma saņēmēji (noteikumu 4.¹, 4.², 4.³ apakšpunkti) vai ja, cietusī persona iepriekš pakalpojumu izbeidza, ja ilgāk nekā mēnesi uzturējās ārstniecības iestādē veselības stāvokļa dēļ; atradās ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijā vai ieslodzījuma vietā vai citu pamatotu iemeslu dēļ (42. punkts);

Ja sociālā darbinieka atzinumā norādīts, ka personai pirms cietušo rehabilitācijas pakalpojuma saņemšanas nepieciešams iesaistīties citos no vardarbības cietušā atbalsta pasākumos vai sociālās rehabilitācijas programmās, sociālais dienests lēmumā par cietušo rehabilitācijas pakalpojuma piešķiršanu iekļauj informāciju, ka cietušo rehabilitācijas pakalpojumu persona uzsāk saņemt pēc attiecīgā atbalsta pasākuma vai sociālās rehabilitācijas programmas pabeigšanas (noteikumu 19.¹ punkts).

Par pieņemtajiem lēmumiem sociālais dienests informē personu atbilstoši Paziņošanas likumam (noteikumu 43.punkts).

Visus noteikumos minētos sociālā dienesta lēmumus var apstrīdēt attiecīgās pašvaldības domē vai tās noteiktā institūcijā, bet domes vai tās noteiktās institūcijas lēmumus – administratīvajā tiesā (noteikumu 44.punkts).

Ja personai ir nepieciešams cietušo rehabilitācijas pakalpojums ar izmitināšanu un tai ir bērni, lēmumā norāda, vai bērni ir cietuši no prettiesiskām darbībām MK noteikumu Nr. 1613 izpratnē, jo cietušo rehabilitācijas pakalpojums personai ar bērniem sniedz vienā no šādiem veidiem:

- ja personai nepieciešams saņemt cietušo rehabilitācijas pakalpojumu institūcijā ar izmitināšanu un tai ir bērns, kurš cietis no vardarbības, persona cietušo rehabilitācijas pakalpojumu var saņemt tādā institūcijā, kurā palīdzību sniedz arī bērnam. Šajā gadījumā bērnam pakalpojuma piešķiršana organizējama atbilstoši MK noteikumi Nr.1613, bet vecākam atbilstoši noteikumiem;

³ Izvērtējot transporta kompensāciju piešķiršanas lietderību, sociālajiem dienestiem jāievēro visas valstī un pašvaldībā noteiktās atvieglojumu sistēmas un jāatceras, ka finansējums pirmkārt paredzēts, lai segtu personas izdevumus nokļūšanai uz pakalpojumu.

- ja bērns nav cietis no vardarbības un nepieciešama bērna uzturēšanās pakalpojumu sniedzēja institūcijā kopā ar pilngadīgo personu, kas cietusi no vardarbības, tad to sedz no likumā par valsts budžetu kārtējam gadam piešķirtajiem līdzekļiem atbilstoši noteikumiem.

Augstas vardarbības riska gadījumos, kad cietušās personas veselība un dzīvība ir apdraudēta, sociālais dienests, pieņemot lēmumu par cietušo rehabilitācijas pakalpojuma piešķiršanu, ievēro šādu lēmumu secību:

- 1) piešķirot individuālās konsultācijas: lēmums par 10 individuālo konsultāciju piešķiršanu (noteikumu 4.2. apakšpunkts), tad lēmums par papildus 10 konsultāciju piešķiršanu (noteikumu 5.2. apakšpunkts), tad lēmums augstas vardarbības riska gadījumā – lēmumā piešķir līdz 100 konsultācijām (noteikumu 4.2. apakšpunkts). Kopējais individuālo konsultāciju skaits nepārsniedz noteikumos minēto – 120 konsultācijas;
- 2) piešķirot sociālās rehabilitācijas kursu sociālās rehabilitācijas institūcijā, var būt divas situācijas:
  - a. lēmums par 30 dienu piešķiršanu (4.1. apakšpunkts), pēc tam lēmums par papildus 30 dienu piešķiršanu (5.1. apakšpunkts), lēmums augstas vardarbības riska gadījumos par 120 dienu piešķiršanu (4.41. apakšpunkts). Kopējais kursa ilgums nepārsniedz 180 dienas;
  - b. lēmums par 30 dienu piešķiršanu (4.1. apakšpunkts), pēc tam lēmums par 150 dienu piešķiršanu (4.41. apakšpunkts), ja konstatēts augsts vardarbības risks. 5.1. apakšpunktā minētais papildus apjoms šajā situācijā tiek izlaists, jo persona nav atzīta par cietušo administratīvā vai kriminālprocesa ietvaros. Kopējais kursa ilgums nepārsniedz 180 dienas.
- 3) Piešķirot krīzes dzīvokļa pakalpojumu: lēmums par krīzes dzīvokli līdz 30 dienām (noteikumu 4.3. apakšpunkts), pēc tam lēmums par papildus līdz 150 dienām (4.41. apakšpunkts). Kopējais dienu skaits krīzes dzīvoklī nepārsniedz 180 dienas. Pieņemot lēmumus par pakalpojumu piešķiršanu, ievēro pakalpojuma piešķiršanas secīgumu (skatīt 3. pielikumu).

3.5. Noslēguma ziņojums

Ja persona pakalpojuma kursu nepabeidz, sociālajam dienestam ir tiesības saņemt informāciju no pakalpojuma sniedzēja par sniegtajiem pakalpojumiem. Informāciju sniedz, iekļaujot tādu pašus datus kā noslēguma ziņojumā, un min pakalpojuma pārtraukšanas iemeslu. Noslēguma ziņojumā (noteikumu 41. punkts) iekļauj informāciju par:

- sniegto pakalpojumu laiku un vietu;
- speciālista atzinumā pakalpojumu sniedzējam noteiktos sociālās rehabilitācijas uzdevumus;
- pakalpojumu sniegšanas procesā izmantotās metodes;
- novērojumus pakalpojumu sniegšanas laikā, personas motivāciju;
- pakalpojumu sniegšanas rezultātus un analīzi;
- argumentētus secinājumus un ieteikumus turpmāk īstenojamiem sociālās rehabilitācijas vai citiem atbalsta pasākumiem;
- noslēguma ziņojuma sagatavotāja vārdu, uzvārdu, iegūto grādu, diploma numuru, augstskolu, kurā diploms iegūts, noslēguma ziņojuma sniegšanas datumu.

Sociālais dienests no cietušā rehabilitācijas pakalpojuma sniedzēja var pieprasīt noslēguma ziņojumu par 3 konsultāciju saņemšanu.

3.6. Konsultācijas pēc pakalpojuma saņemšanas

Gada laikā pēc cietušo rehabilitācijas pakalpojuma saņemšanas persona var saņemt trīs 45 minūtes ilgas psihologa, jurista vai sociālā darbinieka konsultācijas savu sociālo problēmu risināšanai, pamatojoties uz personas iesniegumu sociālajam dienestam. Pēc sociālā dienesta pieprasījuma pakalpojuma sniedzējs sagatavo noslēguma ziņojumu par šo konsultāciju sniegšanu.

Sociālā darbinieka konsultācijas sociālajā dienestā (sociālais darbs ar gadījumu) netiek sniegtas cietušajam par valsts budžeta līdzekļiem, kas paredzēts Pakalpojuma nodrošināšanai, jo pastāv dubultā finansējuma risks. Ja sociālais darbinieks sniedz konsultācijas cietušajam ārpus darba laika sociālajā dienestā un sociālais dienests ir noslēdzis pakalpojuma līgumu ar sociālo darbinieku par konsultāciju nodrošināšanu cietušajam, tad sociālais dienests var pieprasīt finansējumu par sociālā darbinieka konsultāciju nodrošināšanu šajā gadījumā.

4. Pakalpojumu sniegšanas pārtraukšana un izbeigšana

Sociālais dienests pakalpojumu sniegšanu uz laiku var pārtraukt, pamatojoties uz pakalpojuma sniedzēja atzinumu, ja:

- personai konstatēti veselības traucējumi, kuru dēļ tai līdz vienam mēnesim nepieciešama ārstēšanās ārstniecības iestādē;
- persona līdz vienam mēnesim ievietota citā valsts vai pašvaldības finansētā sociālās aprūpes vai sociālās rehabilitācijas institūcijā, atrodas ieslodzījuma vietā vai apgūst izglītības programmu;

Pārtraucot pakalpojumu sniegšanu, pakalpojumu sniedzējs sociālajam dienestam nosūta informāciju par sniegtajiem pakalpojumiem, norādot pakalpojumu pārtraukšanas iemeslu (noteikumu 41. punktā minēto informāciju).

Sociālais dienests pakalpojuma sniegšanu izbeidz uz pakalpojuma sniedzēja atzinuma pamata, ja:

1.personai konstatēti psihotiski traucējumi, adaptācijas traucējumi ar suicidālām domām un uzvedību, personības un uzvedības traucējumi smadzeņu slimības, bojājumu vai disfunkcijas dēļ vai psihosomatiskas saslimšanas un ārstniecības persona to nosūtījusi papildu izmeklēšanai vai ārstēšanai;

2.personai veselības stāvokļa dēļ ilgāk nekā mēnesi nepieciešams uzturēties ārstniecības iestādē;

3.persona ievietota valsts vai pašvaldības finansētā ilgstošas sociālās aprūpes un sociālās rehabilitācijas institūcijā, atrodas ieslodzījuma vietā ilgāk nekā vienu mēnesi vai zināms, ka soda izciešana būs ilgāka par vienu mēnesi;

4.persona pakalpojumu nevar saņemt sava veselības stāvokļa vai citu pamatotu iemeslu dēļ;

5.persona pakalpojumus saņēmusi, pamatojoties uz apzināti nepatiesi sniegtām ziņām;

6.nevēlas līdzdarboties individuālā sociālās rehabilitācijas plānā un speciālista atzinumā norādīto uzdevumu izpildē;

7.neievēro pakalpojumu sniedzēja noteikto pakalpojumu sniegšanas laiku un kārtību;

8.persona bez attaisnojoša iemesla neierodas saņemt pakalpojumus lēmumā par pakalpojumu piešķiršanu noteiktajā laikā un vietā.

Cietušo rehabilitācijas pakalpojuma sniegšanu izbeidz arī, pamatojoties uz personas rakstisku iesniegumu par pakalpojuma sniegšanas izbeigšanu.

5. Personai, kura saņem Pakalpojumu, ir šādi pienākumi:

1. līdzdarboties individuālā sociālās rehabilitācijas plānā un speciālista atzinumā norādīto uzdevumu izpildē, ierasties uz norunātajām konsultācijām, savlaicīgi informēt par neierašanās iemesliem uz konsultācijām;
2. ievērot pakalpojumu sniedzēja noteikto pakalpojumu sniegšanas laiku un kārtību;
3. atlīdzināt nepamatoti izlietos līdzekļus, ja persona pakalpojumu saņēmusi, pamatojoties uz apzināti nepatiesi sniegtām ziņām (noteikumu 37.6. apakšpunktā minētajā gadījumā), ieskaitot tos valsts pamatbudžeta ieņēmumos.

Ja persona nav pildījusi savus pienākumus:

- tas var būt par pamatu pakalpojuma pārtraukšanai pirms beidzies pakalpojuma kurss;
- var būt par pamatu atteikumam sniegt personai pakalpojumu atkārtoti (noteikumu 21. punkts).

6. Sociālā dienesta tiesības un pienākumi pakalpojumu sniegšanas laikā

Noteikumi paredz, ka sociālais dienests, ja nepieciešams:

- pakalpojumu sniegšanas laikā, kā arī pēc tā sadarbojas ar citām iesaistītajām institūcijām, nodrošinot informācijas apmaiņu un veicinot personu integrāciju sabiedrībā;
- pakalpojumu sniegšanas procesā iesaista personas ģimenes locekļus vai citas personas, kas ar personu dzīvo vienā mājsaimniecībā, izņemot gadījumu, ja tas ir pretrunā ar cietušās personas drošības apsvērumiem;
- pēc pakalpojumu sniegšanas veic sociālo darbu ar personu, kura saņēma pakalpojumu, tās ģimeni un personām, kuras dzīvo kopā ar šo personu vienā mājsaimniecībā, kā arī ar citām personām, kuras ietekmē šīs personas sociālo uzvedību;
- organizē cietušās personas nokļūšanu līdz cietušo rehabilitācijas pakalpojuma sniegšanas vietai (noteikumu 35.4. apakšpunkts).

7. Pakalpojuma sniedzēji un pakalpojuma finansēšanas nosacījumi

Cietušo rehabilitācijas pakalpojumu administrē sociālie dienesti.

Sociālais dienests pieņem iesniegumu no pakalpojuma pieprasītājiem, organizē atzinuma sniegšanu pakalpojuma piešķiršanai (jāatzīmē, ka, ja persona vērsusies institūcijā un sociālais dienests institūcijai ir devis tādas tiesības, atzinumu var sniegt arī institūcijas sociālais darbinieks), pieņem lēmumu par pakalpojuma piešķiršanu.

Pašvaldību sociālajiem dienestiem, lai nodrošinātu pakalpojuma īstenošanu, ir jāizvēlas pakalpojuma sniedzējs un veids (gan individuālo konsultāciju, gan pakalpojuma ar izmitināšanu).

7.1. Sociālo dienestu pārskatu sniegšana par cietušo rehabilitācijas pakalpojumu

Finanšu pārskats

Sociālais dienests pēc tam, kad pārtraukta vai izbeigta pakalpojumu sniedzēja nodrošinātā cietušo rehabilitācijas pakalpojuma sniegšana, bet ne vēlāk kā līdz nākamā mēneša 15. datumam, iesniedz ministrijā pārskatu par pakalpojuma pieprasījumu un finansējuma izlietojumu cietušo rehabilitācijas pakalpojumu sniegšanai saskaņā ar šo noteikumu 1. pielikumu un, ja nepieciešams, pārskatu par augsta vardarbības riska pakalpojuma pieprasījumu un finansējuma izlietojumu cietušo rehabilitācijas pakalpojumu sniegšanai saskaņā ar šo noteikumu 1.1 pielikumu (finansu pārskatu par pakalpojumu nodrošināšanu augstas vardarbības riska gadījumos, izmantojot SPOLIS iesniedz tikai un vienīgi, ja pakalpojumi ir nodrošināti), izmantojot Valsts sociālās politikas monitoringa informācijas sistēmu SPOLIS.

!Noteikumu 1.1. pielikumu (par augstu vardarbības risku un krīzes dzīvokļa pakalpojumu) sociālais dienests iesniedz un finansējumu saņem nevis pēc pakalpojuma kursa pabeigšanas, bet mēneša griezumā, līdz ar to atskaites ir jāsniedz par iepriekšējo mēnesi līdz nākamā mēneša 15. datumam, pat ja pakalpojums nav pabeigts un tiek turpināts. Atskaiti iesniedz, izmantojot SPOLIS, ja vardarbībā cietusī persona ir saņēmusi pakalpojumus augstas vardarbības riska gadījumos – noteikumu 4.⁴ punkts. Ja pakalpojumi augstas vardarbības riska gadījumos nav nodrošināti, sociālie dienesti ikmēneša atskaiti nesniedz.

Pārskatu par finansējuma izlietojumu 3 individuālo konsultāciju sniegšanai saskaņā ar noteikumu 1. Pielikumu sociālais dienests pēc pakalpojumu sniedzēja nodrošināto individuālo konsultāciju pēc rehabilitācijas pakalpojuma sniegšanas pabeigšanas saņemšanas ne vēlāk kā līdz nākamā mēneša piecpadsmitajam datumam iesniedz ministrijā.

Sociālais dienests finanšu līdzekļus izlieto cietušo rehabilitācijas pakalpojumam, ievērojot šādus nosacījumus (noteikumu 50.punkts):

- viena šo noteikumu 4.2. (sociālais darbinieks, psihologs, jurists) un 4.². (ārstniecības persona) apakšpunktā minētās personas 45 minūšu ilga konsultācijas cena nepārsniedz 35 euro, tai skaitā darba samaksa, valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas un iedzīvotāju ienākuma nodoklis (noteikumu 50.1. apakšpunkts);
- cietušo rehabilitācijas pakalpojums institūcijā vienam klientam izmaksā ne vairāk kā 52 euro dienā (noteikumu 50.2. apakšpunkts);
- ar individuālajām konsultācijām (sociālais darbinieks, jurists, psihologs, ārstniecības persona) saistītie izdevumi (piemēram, telpu noma, materiālu kopēšana, kancelejas preces, sakaru pakalpojumi) nepārsniedz 2,29 euro par vienu konsultāciju vienai personai (noteikumu 50.3. apakšpunkts);
- katram cietušo rehabilitācijas pakalpojuma saņēmējam transporta izdevumi nepārsniedz 7 euro vienai konsultācijai (sociālais darbinieks, jurists, psihologs, ārstniecības persona), ja persona cietušo rehabilitācijas pakalpojumu saņem dzīvesvietā vai ja transporta izdevumi nepieciešami, saņemot individuālās konsultācijas (psihologs, jurists, sociālais darbinieks) pēc cietušo rehabilitācijas pakalpojuma sniegšanas pabeigšanas saskaņā ar noteikumu 24. punktā noteikto (noteikumu 50.4. apakšpunkts);
- daļu sociālajam dienestam administrēšanas izdevumiem paredzēto finanšu līdzekļu var novirzīt cietušo rehabilitācijas pakalpojuma dzīvesvietā vai krīzes dzīvokļa pakalpojuma sniedzējam, nepārsniedzot kārtējā gada valsts budžeta ietvaros šiem izdevumiem piešķirtos finanšu līdzekļus (50.5. apakšpunkts);
- noteikumu 50.2. , 50.8. , 50.10. un 50.12. apakšpunktā minētos izdevumus sedz arī par laikposmu no dienas, kad cietušo rehabilitācijas institūcijā saņemts

- personas iesniegums par pakalpojuma piešķiršanu, līdz šo noteikumu 19. punktā minētā lēmuma pieņemšanas dienai (noteikumu 50.6. apakšpunkts);
- noteikumu 50.1. , 50.3. , 50.4. , 50.9. un 50.12. apakšpunktā minētos izdevumus sedz arī par laikposmu no dienas, kad cietušo rehabilitācijas pakalpojuma dzīvesvietā veidā sniedzējs saņēmis personas iesniegumu par individuālo konsultāciju saņemšanu, līdz šo noteikumu 19. punktā minētā lēmuma pieņemšanas dienai (noteikumu 50.7. apakšpunkts);
  - viena bērna uzturēšanās cietušo rehabilitācijas pakalpojuma institūcijā kopā ar pilngadīgo ģimenes locekli cietušo rehabilitācijas pakalpojuma institūcijā saņēmēju, izmaksā ne vairāk kā 32,24 euro dienā (noteikumu 50.8. apakšpunkts);
  - noteikumu 4.²1. un 4.³2. apakšpunktā minētās personas (uzticības persona) 60 minūšu sniegtā atbalsta stundas cena nepārsniedz 10 euro, tai skaitā darba samaksa, valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas un iedzīvotāju ienākuma nodoklis (noteikumu 50.9. apakšpunkts);
  - ja klients ir Sociālo pakalpojumu un sociālās palīdzības likuma 3. panta astotajā daļā minētā persona, cietušo rehabilitācijas pakalpojums institūcijā vienam klientam izmaksā ne vairāk kā 61,17 euro dienā (noteikumu 50.10. apakšpunkts);
  - noteikumu 50.13. apakšpunktā minētos izdevumus sedz arī par laikposmu no dienas, kad cietušo rehabilitācijas pakalpojuma sniedzējs nodrošina krīzes dzīvokļa pakalpojumu, līdz šo noteikumu 19. punktā minētā lēmuma pieņemšanas dienai (noteikumu 50.11. apakšpunkts);
  - tulka vai valodas zinātāja vienas 60 minūšu darba stundas cena nepārsniedz 40 euro, tai skaitā darba samaksa, valsts sociālās apdrošināšanas obligātās iemaksas un iedzīvotāju ienākuma nodoklis (noteikumu 50.12. apakšpunkts). Ja cietušo pakalpojuma saņēmējs ir ārvalstnieks un nav iespējams ar viņu sazināties valodās, kādās cietušo pakalpojuma sniedzējs nodrošina Pakalpojumu, tad jāpiesaista tulks vai valodas zinātnis Pakalpojuma nodrošināšanai. Ar tulku vai valodas zinātāju slēdz līgumu par tulka pakalpojuma nodrošināšanu, paredzot, ka vienas 60 minūšu darba stundas cena nepārsniedz 40 euro, Tulkam vai valodas zinātāja pakalpojuma apjoms ir sasaistīts ar Pakalpojuma apjomu, jo tulku vai valodas zinātāju piesaista tikai Pakalpojuma nodrošināšanai;
  - krīzes dzīvokļa pakalpojuma nodrošināšanas izmaksas, ko sedz pakalpojuma sniedzējam, vienas pilngadīgas personas izmitināšanai nepārsniedz 39,67 euro dienā un viena šīs personas bērna izmitināšanai nepārsniedz 19,67 euro dienā. Izmaksās iekļauj atbalstu krīzes dzīvokļa pakalpojuma sniedzējam izdevumu segšanai par pakalpojumiem, kas saistīti ar dzīvojamās telpas lietošanu (īres maksai, siltumenerģijai apkures un karstā ūdens nodrošināšanai, elektroenerģijas, ūdens, dabasgāzes, kanalizācijas vai asenizācijas nodrošināšanai, sadzīves atkritumu apsaimniekošanai), par telekomunikāciju pakalpojumiem un ar internetu saistīto izdevumu, maksājumu un citu pakalpojuma saņēmēja sadzīvei nepieciešamo izdevumu segšanai individuāli izvērtējot nepieciešamā atbalsta apjomu (noteikumu 50.13. apakšpunkts).

Ministrija sociālajam dienestam administrēšanas izdevumiem novirza finanšu līdzekļus ne vairāk kā 20 % apmērā no cietušo rehabilitācijas pakalpojumam paredzētajiem līdzekļiem (noteikumu 49. punkts).

Finanšu līdzekļus, kas paredzēti administrēšanas izdevumu segšanai pašvaldības sociālais dienests izmanto:

LM BĢPD Vadlīnijas sociālā rehabilitācijas pakalpojums VC sadarbībā ar centru Marta, biedrību "Skalbes", Rīgas un Tukuma novada sociālajiem dienestiem, Talsu sieviešu un bērnu krīzes centru: 05.10.2023.

- darbinieku, kas ir iesaistīti pakalpojuma nodrošināšanā, atlīdzības izdevumiem;
- darba vietas ierīkošanai darbiniekiem;
- telpu īres un apsaimniekošanas izdevumiem, komunālajiem maksājumiem;
- biroja, kancelejas preču (t.sk. biroja tehnikas un aprīkojuma) iegādei;
- transporta izdevumiem, kas saistīti ar pakalpojuma nodrošināšanu;
- citiem izdevumiem, kas saistīti ar pakalpojuma nodrošināšanu pašvaldībā vai pie pakalpojuma sniedzēja.

Ministrija analizē maksas pieprasījumu no valsts budžeta līdzekļiem pēc cietušo rehabilitācijas pakalpojuma veida un, ja, apkopojot šo noteikumu 1. un 1.¹ pielikumā iekļautās pakalpojuma pieprasījuma prognozes, konstatē, ka tās pārsniedz kārtējā gada valsts budžetā šim mērķim paredzētos līdzekļus, par to informē sociālo dienestu.

Ja ministrija konstatē kļūdas noteikumu 46. vai 47. punktā minētajos pārskatos vai konstatēti pārkāpumi cietušo rehabilitācijas pakalpojuma vai norēķinu sniegšanā, ministrija pārtrauc finansējuma piešķiršanu līdz kļūdu izlabošanai vai pārkāpumu novēršanai.

Pēc kļūdu izlabošanas un pārkāpumu novēršanas ministrija izdara pārrēķinu un veic maksājumus par iepriekšējo periodu.

Nepamatoti izmaksātos līdzekļus ietur no nākamajā mēnesī sociālajam dienestam paredzētajiem līdzekļiem cietušo rehabilitācijas pakalpojuma nodrošināšanai.

Sociālais dienests divu mēnešu laikā pēc tam, kad iesniegts šo noteikumu 46. punktā minētais pārskats par finansējuma izlietojumu cietušo rehabilitācijas pakalpojumu sniegšanai, ir tiesīgs precizēt pārskatā norādīto informāciju un iesniegt ministrijā precizēto pārskatu par finansējuma izlietojumu cietušo rehabilitācijas pakalpojumu sniegšanai.

Ministrija pieņem precizēto pārskatu par finansējuma izlietojumu cietušo rehabilitācijas pakalpojumu sniegšanai un veic maksājumu sociālajam dienestam atbilstoši precizētajā pārskatā norādītajam finanšu izlietojumam.

Izņēmuma gadījumā, ja norādīti pamatoti iemesli, kuru dēļ pārskats par finansējuma izlietojumu cietušo rehabilitācijas pakalpojumu sniegšanai nav iesniegts vai precizēts noteiktajā termiņā, tiek pieņemts precizētais pārskats par finansējuma izlietojumu cietušo rehabilitācijas pakalpojumu sniegšanai par iepriekšējiem periodiem.

Ja ministrija vai sociālais dienests konstatē finanšu līdzekļu pārmaksu par iepriekšējiem periodiem, sociālais dienests iesniedz precizētu pārskatu par finansējuma izlietojumu cietušo rehabilitācijas pakalpojumu sniegšanai par iepriekšējiem periodiem. Pēc kļūdu izlabošanas ministrija izdara pārrēķinu un nepamatoti izmaksātos līdzekļus ietur no līdzekļiem, kas sociālajam dienestam paredzēti cietušo rehabilitācijas pakalpojuma nodrošināšanai nākamajā mēnesī.

Ja objektīvu iemeslu dēļ sociālajam dienestam nav iespējams ieturēt no personas šo noteikumu 37.6. apakšpunktā (persona apzināti sniegusi nepatiesas ziņas) minētā iemesla dēļ izlietos finanšu līdzekļus, sociālais dienests atlīdzina nepamatoti saņemtos līdzekļus, ieskaitot tos valsts pamatbudžeta ieņēmumos.

Pārskats par pakalpojumu

Sociālais dienests reizi gadā, bet ne vēlāk kā līdz 20. janvārim iesniedz ministrijā informāciju par cietušo rehabilitācijas pakalpojuma sniegšanu saskaņā ar noteikumu 2. pielikumu.

Noderīga informācija:

Metodiskais materiāls sociālajam darbam ar vardarbībā cietušām un vardarbību veikušām personām: <https://www.lm.gov.lv/lv/media/8377/download?attachment>;

Metodiskā materiāla pielikumi: <https://www.lm.gov.lv/lv/metodiskie-materiali-0>